

شیرازہ

پہاڑی

جلد نمبر ۲ سنہ ۱۹۸۰ء شمارہ نمبر ۴

عنوان

محمد یوسف ٹینگ

تقیب

کریم اللہ قریشی

جموں اینڈ کشمیر اکیڈمی آف آرٹس کلچر اینڈ لینگویج ریسرچ سوسائٹی

گیتھر

کوہم اللہ قریشی
اتحاد ہوا اتفاق (مضمون)
ایک ہی راہ
افسانے :-
گورچران سنگھ گشتی
راجہ ندر بوناری
خوش دلیر
اقبال عظیم چودھری
عبد الرشید گلین
عبدالحی دقویشی
محمد مصائب
اے آر۔ منسل
بیٹا گل
ماؤ دے اقدروں
دواقدروں
دیانت داری واکیل
غذلات :-

حام الدین بیٹا
خوش دلیر

ناشر :- سکرٹری ہونالہ انڈیا کیرٹھن سٹاٹسٹک افسر ایڈمکریٹک سیکرٹری

چھاپنا :- جے کے انڈیا پرنٹرس دہلی

سرورق :- مہوش کول

کتابت :- عزیز دانی، دل محمد، نسیم برہنہ

تعداد :- پانچ سو

قیمت :-

13-12-1954

پہلی اس پتے لکھو۔

۱۰ غازی پٹری سیکشن

جونا پٹری کیرٹھن سٹاٹسٹک افسر ایڈمکریٹک سیکرٹری

رشید

یوسف نسیم

زینت فردوس زینت

محمد الیوب قریشی

ہاست افند قریشی

عبدالحمید خان حسنیہ

پیرزادہ یاقوت علی

صادق میر

رحمت الدین فدا علی

سکندر پرواز

ٹھاکر شیر سنگھ

شیخ آزاد احمد آزاد

عبدالرشید مصلیٰ

ہمایون عالم ہمایون

محمد یوسف اوان

نجیب اللہ شیخ

فصل حسین سمن

پیر محمد شریف نازکی

پیر عبدالعزیز نقشبندی

بشیر احمد پوسوال

نظافت ۱-

میں بیماریوں میں

دینا بحال

لاشربک

دینار

شکر

سنگڑ پیار

شکوہ

میں بولی بیماریوں میں

بھوڑا

گیت خوشی دے

دنیا

کون دلوں میں پیغام

سوچنے والوں میں پیار

اے پیار یارو

آؤں خیال بھال

میں حسرتی

سوچتی چیز ہے پرھالی

میں حسرتی

جہاں

شرو

منظور احمد کزنای

غلام نبی عثمانی

نزیرا حسد شاہ

فاروق احمد قریشی

محمد یوسف قریشی

محمد اسحاق مصلیٰ

پرورین اختر

خان محمد پریدی

عالم الدین قاسم

عبدالحمید قریشی

پہلی گل

شیرازے دا پنجواں شمارہ (دوٹی جلد) پیش کر کے بڑی خوشی محسوس
ہورہی ہے۔ کنیاں کہ کلچرل اکیڈمی پنجو زیادہ تھیں زیادہ کتاباں تکلنیاں ہک
نہ پہاڑی زبان ہور ادب دے باہر دے دی ضمانت ہین دووا پہاڑی لکھاریاں
ہور شاعراں کو زیادہ حصہ مل سکدا ہے۔ ہور جس وقت کئی رنگ دے خیال
جمع ہوئے بند یک بہترین ہور میاری رسالے دا شائع ہونا یقینی ہین سکدا ہے۔
ہور لکھاری ہک دے دے مضمون ہور افسانے کے اپنا میار بہتر بنائے دی
کوشش کر دے ہین۔

تساں کو ایہ گل سن کے خوشی ہو سی کہ کلچرل اکیڈمی سن پہاڑی زبان
ہور ادب دے باہر دے واسطے سال بچ شیرازے دیاں دولواں شماریاں
دے بجائے ہون جو لواں شماریاں دی منظوری دتی ہے۔ اس شمارے بچ پہاڑی
ادب ہور کلچر دے علاوہ سماجی قسم دیاں کہانیاں ہور شاعری شامل ہے۔
کلچرل اکیڈمی دے مرفوجنہاں لکھاریاں ہور شاعراں کو شیرازہ پمپا گیندا

سب قصیں زیادہ ضرورت ہے۔ تحقیقی چیزیں لکھ کے نہیں صرف ادبیر نے
نہ بلکہ اپنے آپے اُتے ہر پوری قوم اُتے اس کا کرم ہو رہا یا حق ادا کرو۔
تدبیریاں نیک مشوریاں دی ہمیشہ اڑیک ہے۔

لکھ اہل اللہ قرینی

اے اُنلا فرض ہے کہ اودہ شیرازہ اپنی اودہ رساں، رشتے داراں ہرور
گاہنڈیاں کمر بھیدیں اودہ اس کو صرف اپنی امار کی یا صندوق دی زینت نہ
نہ بیاتوں تائیں کچھ کے پہاڑی زبان دے لکھے ہرور پڑھنے و شوق عام ہو سکی
ہرور نویں نویں تم دے تہی سامنے الین۔ ہر لائی کچھ کر لائی کیڈی کو پیچھے لکھا
کچھ لکھ دیاں ویلے اس کی داخیال ضرور رکھ دے کرور تہیں اکیڈی دے دے اکر لکھا
دے مطابق اپنا صفوں، کہانی یا غزل لکھ رہے ہو۔ رسم الخط دی پچان یا واقفیت
تساں کو صرف پہاڑی شیرازے ہرور کچھ لائی کیڈی دیاں دودیاں کتاباں مشا
استاد دے دینرہ زیادہ قصیں زیادہ پڑھے نال ہو سکدی ہے۔ استاد اب دے
پیلے شمارے مشا دے رسم الخط اُتے مکمل بحث ہے اودہ ضرور ضرور کے پڑھو۔
اس قصیں طاوہ باہریاں قوال یا ٹکلاں دے مشق یا اُنڈی تا مشق ہرور ادب
دے مشق کچھ لکھیے قصیں بہتر ہے کہ تہیں اپنے پہاڑی سماج ہرور کچھ دے مشق
کچھ لکھو ہرور اپنی ادا دے والیاں نلاں واسطے اس زبان ہرور کچھ کو محفوظ
کرور۔ تاں کہ اودہ کل نونال اپنی زبان ہرور کچھ داناں گھن سکے۔

ایہ لکھی ایتھ واضح کرن ضروری ہے کہ انگریز ہرور باہرے ہرور
لکھنے والے اس عظیم ٹک ہندوستان دی اس رنگ برنگی پھلاوٹی قصیں مشا
ہرور کے بدلے کچھ لکھ دے رہے یا لکھ دے ہین تا ادب۔ ہرور ماہر لایا
دا خطاب گھن دے نہ پڑیا۔ بڑا فوس کہ اسیں مُندھ چھڑے ڈالیاں کو
چھان کرورے ہاں۔ کدے اسیں پہاڑی زبان ہرور ادب اُتے کچھ لکھاں تا
کئی سو سال لگ سکدے ہین ہرور ایہ اودہ سمندر ہے جہاں کہی کھلا ہرور
دیکھ جھے ہرور جس پچا اس وقت تکر پڑی تہی بھی راج کے پانی تہیہ پٹا اُتد
ہے پہاڑی لکھاوی ہرور خاما اس بنیا دی ضرورت کو کچھین جیدی اسوقت

آزادی ہندوستان تک بھراواں نالو زندگی گزار رہے ہیں۔ اگر عظیم
دی حکومت دے شہر کی باب بجاں بھی دلاں قتیو بڑا کئے پتھر
گندے۔ ہمارا جو نہایت سنگھ دے دور دے سکون خوش میل تول
دائیں کو پتھر پتھر ہاگر جا۔ مندر گور و وارہ یا مشیت کسی حالت تک
مذہبی جنوں کو پتھر اُبھار دے جو رنہ اُبھار کئے ہیں۔

پتھر پتھر کر اچ اسال کو پتھر ہو گئے واسے کہ ہر دھار سے آس
تک پتھر کی کٹا جو پتھر دے بہانے پتھر پتھر ہاں۔ اصل
کلیا پتھر ہے کہ اسدی روزمرہ دی زندگی تک کچھ ایسے تباہ کن غلوں
پیدا ہو گئے دے جن جن دے باعث ایس ہندو مسلمان یک دے
قتیو دور ہو رہے ہاں۔

کوئی ملک یا قوم اُس ویسے تاک ترقی پتھر کر سکتی جس ویسے تاک
او قلعہ دیباں لشکراں کو پتھراں واسطے زمین کی دقت نہ
کرسن۔ حالیہ تحشیہ پور یا اسلام دے اس خاص قتیو مصاف ظاہر
کر فرقہ پرست ہر وطن دشمن خاص شخص رائے ذاتی مفادات
واسطے دو ہاں بھراواں کو کھرا کے خوف دیباں ندیاں پتھر پتھر
انہاں فساداں قتیو ملک کی ترقی جو خوشحالی دیباں کلاں
تک زبردست کلاوٹ پیدا ہو سکتی ہے۔ اگر اوقوت جو پتھر
جنگ و جدال کرن پتھر جو ر حسد دیباں ندیاں سوچیں تک
صرف کہتے ہیں پتھر اسدے پتھر کس ملک ہو قوم دے
ترقیاتی کلاں انے صرف کہتے ہیں قتیو قوم کہ شامی قوم

فرک ہواں اس میل جول دی وہ پتھر دیکھ کہ پتھر کہیں پتھر کہ
بدھیں۔

ایہ سمجھا کہ ہندو ہر مسلمان و الگ الگ تو مال ہیں سر سر غلطے۔
بارہائی مال مال اس سارے کہ کہ دیباں مالیاں ہو پتھر قیالی

مخاطباں اس سارے کہ ملک دے ماسندے ہاں۔
دو کے پتھر اگر دو مختلف مذہب اختیار کر کہیں پتھر اس مال اندی
توسیت مذہبی بدل سکدی۔ اگر ماحول و اثر دو ہاں پتھر والے کس
کسے واسے کہ اس مال مال اندی قوم آئے انقلاب فی آسکا۔

اساں ہندوستانیوں و مذہب کچھ بھی ہوئے۔ مگر اسیں کہ ملک
ہر کہ قوم مال نطق و کھدے ہاں اوقالک ہندوستان ہر قوم
ہندوستانی ہے۔ مگر کہ قوم دے اولاد تک بیگانگی دی و با بھیل
کچھ نے استعجیل پتھر کے ہو کر پتھر بدست ہو سکتی ہے۔

مذہبی تعصب ہر و مشیاد استفسار کو دو قتیو سلام آگھتساب
عتیو پتھر عقلندی ہے۔ اس تک شک پتھر کہ انسان دی طبیعت
زیادہ تر جنگ و جدال دماسل رندی ہے۔ لیکن اس حقیقت
واسطے ایہ نتیجہ ہو سکدا کہ انسان دی قوت عتیو اولاد ذرہ

اس گل واسطے برسر پکار ہے۔

رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم فرمایا ہے "تعلق خدا و اکسم
سے خلقت مال جنت کرنی خدا مال محبت کرنی ہے۔ جدے
شیر قتیو ہمارے کو خوف ہوئے او مسلمان پتھر ہندو مسلمان

گو جہاں سے نکلتی

کے ہی راہ

”ڈو ٹرو“ دی لمبی ساوی آواز دؤن تک کھنڈ دی

رہی۔ اُس کو لوں لوک اُس کو دیکھ دے کے اگے دؤر دے

جلدے رہی۔ اودے پڑے ویلے دا پھر دا پھر واہٹ تیرے گیا دا

آسا پر پھر بھی اودے سورتاں لوکاں نال نال اکاں کو دؤر گیا۔

کرڈے پاسے باسکو کچھ پتہ۔ آرا۔ اور صوف دؤر واگیا پر جلدوں

کا سٹری، دا بنیال پڑاں دا میں اُدے راہ پتھاں کچھ پیرک کے دؤر

کچھ نکا آسکو اُنیا بیا۔ اودے ڈے کر پتھے بچوں پھوڑ نا نہ پھمنا

آسا۔ اُس پتھاں کر کر کے نال دے ڈے لورے دے پھیرے وال

کو لوں اُدھا گھدا آسا۔ اُس اپنیال چوٹواں باسیال نظاراں برہاں۔

اودے پتھے پتھے والی پتھے والی پتھے پتھے کافی دور پھلے گیا

آسا۔ اُس اپنیال ساہ نلا کھنڈ کے سوچیا۔ ستا سید میں جواںی چے

ڈھلے دے پاسے دار محل رہیاں۔

اُس دے داغ دے چارای خانے لاراں طراں دیاں خیالات

دی ساڈا نال پیرے کتے آتے۔ کتا۔ پھیا ڈے پھیلداں

پہی اُس ساڈا کے پتھے واقف ہو گیا و آسا۔ کل ہی کا لچ دے

سلاسن میں۔ پھر ستر وھیناں پھیرکسی وجہ دے پھلکا ہو گیا۔

ہو ملک بک شالی ملک بنی سکدا ہے۔

سٹر ایم این بیزنی سن فادیاں دے نقل جو ندیاں کتنی دروناک

اسی کتنی آسی۔ اس اسیل دے ہر ہر لفظ اُنے اسل ستر وشتا بیا

واٹھل پڑھیا فرضا ولین ہے۔ ”ماہری زندگی دی آخری

خواہش ہے کہ کلکتہ دا اے ہندو مسلم فساد ستر وشتاں دی

تاریخ کچھ آخری فساد ہووے اگر ہندوستان کوک آھیبو پتھے

پھلواں پیتا لوی طراں رہی لگسن نشتاں ماٹری روہ کو سکون

نصیب ہو ہی ہووے ماٹری موت رائیکاں پھلکا گئی۔“

اس واسے ہر قوم کو ترقی دے بیدار کچھ قدم کتنی پھیللاں

اپنے اندر اتفاق ہووے اتھا دا جدید بیدار کنا دی لوڑ ہے۔ اتفاق

اُنے ہر مذہب ہر لیدر ہر برگ شین زور وشتا ہے۔ ہر اتفاق

پتھے دوسرے دا ہر مذہب کین شددہ رہتا ہے۔

انسان دے سمیت کائنات دا ذرہ ذرہ اتفاق دا محتاج ہے۔

اتفاق دے پیر دنیا دا ہر کم ہووے ہر تدریس نا مکمل ہووے ادھوری ہے۔

ہیسا۔ والیں سٹریاں ویلے اوہ خوب ”ٹٹھا ٹٹھا کر کے سہا آسا“
گھیرے دے اندر قوم و کھدیاں ہی اُسدا اکیو دھک دھک
لگا کریں۔ اوہ ہی گل ہوئی۔ ساری دھیوار و فلکراں مارے نوں بعد
بھی خالی ہفتہ والیں مڑایا آسا۔ اگے ناظمہ دی شکل ہو رہی
ہو رہی آسی۔ اُس اپنی چھیری ارسا مڑی سرے نوں لہاڑے لک
رکس بدھا دآسا۔ اُس دے دودھ جیے جیے ہتھیں تے ہکی
دونوں جائیاں کا کھے دے دانے لگے دے آسے۔ انور کو ڈر لگا
کر کرے مالک دی بوٹی نال ہی نہ گھلی (رٹری) دی ہو دے۔
اوہ پھلٹھ بھرتس طراں رہ سکدا آسا۔

”کس نال گھل کے ابر جی ہیں؟“

”اے ڈر نال“ انور کوئی موقع ہو نڈا نال انور اپنی زمانی دی

آکھی اس گل دی بھر لہو نہ خف کر دیا ارسا ویلے اُس کو اپنے
آپے کو چٹھال پیراں دی بی دی آسی۔ اُس فون گھیا۔

”کر کر دھرتی دی آسی ہیں؟“

”تیل ڈیو تے“

”کس نوں بچھ کے کئی دی آسی ہیں؟“ انور دی مردانگی کھول
اُٹھی۔ ”سین بے بکھ مارے کو گیا دآساں۔ تنو کہہ لوڑ کہہ

”جی آسی۔“

”نڈاں کوں بچھ بچھیاں گئی ہاں“ انور کک کے تیر آواز بجی بولی۔
”سہ خردی نہ بھل دی نہ گدرے موئے پیٹیاں لڈھیاں
دایاں دی جائی کو رو دندے نہ بکھ بھانے سے رہدے“

دکان بچہ تیل آسا نہ اُسکو کوئی پتہ نہیں البتہ ملی ساری تقار
دکھ کے اوہ بھی اپنا لکھ کے گل گیا۔ انور بولیاں اُٹھتے جنتے
پھلٹھ مارے پیر کوئی سگریٹ نہ تھا یا تھنیا اُٹھ کر سگریٹوں
خیردی ملے کو بیار دھیالے ہوئے دے آسے دودا اُسکو اپنی
بوسہ چھو تھیں اس غصوں خرمی نوں کو کہی رندی آسی۔ پرا
سارا لالان خوشگلا لک آدی پانی کی کے کھوست کو بدھو نڈا
کو سدا آسا لگا دا۔ نال ہی نال سکاٹے والوں کو دھو دآسا۔
اوہ ہی آدی خرمی نال سگریٹ دے سوٹے کرش تھیں لینا آسا
لگا دا۔ انور دے کئے کئے بچ لک مالو جی اُٹھو۔ اوہ
نپاٹیاں اکیاں نال دکھار پیا، اُسکو اُس آدیں کوں بکیرٹ
گھن کے دو سوٹے کرش لائے دی جوت نہ ہوئی۔ پچاں نشان
نشان بند ہی لبین شریف گئی تہ اوہ والیں گھیرے دار مڑ گیا۔ کیاں
کر تیل پیچھے والیاں تیل ہے ہی نہیں؟“ دا اعلان کر جھوڑیا آسا۔
مادوس پوٹے گھیرے دار مڑ گیا۔ ہچال اوہ پارک تھیں پار
نہ لگھتا آسا کہ لوکاں کو دوڑ دیاں دکھ کے او بھی دوڑ لگھتا۔
خوٹوی جی بھڑ ختم ہوئے دے بعد اُسکو ایہ پتہ لگا کہ اوہ
مڑ کے اُس ڈیو تے والیں اگیا داسے۔ سالا ڈیو اگیا دماں
لمبیاں بچی گھیرے گیا دآسا۔ تیلے دے بھرے دے دار مڑ رہے
آسے۔ سارے لوک ہنس ہنس کے پیچھے تاشہ دکھدے آسے
ننال دے ڈیو دے مالک کو اچیاں گالیاں بھیک لڈھدے
آسے۔ کوئی گھن کے نہدا آسا نہ کوئی کہہ۔ انور بھی خوب

راشدہ نوری پاری

خانہ کجرا

پڑا دے پیسے دی بیٹہ کجرا کجرا آئی۔ اسیں چار بیٹیاں

جانتک۔ احمد خان دی بیٹی دے باہر نکلتے جے اگلا کجرا بیٹکا دے

مڑے پتھر کجے دے آسیاں تہ اردو واسیتی باکرو دے آسیاں۔

اٹناں پھٹا لیاں اسدے گرلاں کج کوئی سکول تہ آسا۔ اسیں دو چار

گدرے تہ گدریاں احمد خان کو لے پڑھدے آسیاں ساوہ سو دا بچا بیچا

رستہ آسا تہ اسال کو سیتن بھی دسد آسا۔ اُسو پلے اسیں گرمی نال کج

تنگ کجے دے آسیاں تہ دل کر دا آکر گرے جل کاٹا گلاں۔

شفایا پڑھدیاں پڑھدیاں تقریباً گئے دا آسا۔ اوہ بچیاں بچیاں

کھڑکے کھاندا آسا فرید تہ بشیرا دے کجی جے دے آئے تہ کھڑی

کھڑی بنگلاں دار کھدے آئے تہ کھڑاں تہ جیب کھڑے آئے

حالا کج بنگلاں اجاں بنگل کجے آئے۔ احمد خان دکھان کج لالا آسا تہ

اکی کھنے نال اپنے آکر پوکر پڑا آسا۔ اس سیں اپنے مٹناں ایتے

تیا کج روک لھیا رکھیا دا آسا تال جے دکھان کج سو جے دکھان کھیا

اور کج سو جین لگا تہ کھیا۔
”سلاپ ایہ کر تیل کھن آئی ہیں۔“

”اماں“

”پر بیاں کھڑاں ہے۔“

”لاکھو جے کھن کے آندا ہے۔“ اسدے سپہ۔

اسدیاں بوللاں دی تصدیق کردی آئی۔

”بھگواناں کہہ بندہ دی ہیں۔“

”خود تیں خاصہ تھٹ نہ مڑی تہ اتلی گما بندہ ن دوی

کج کھن کے پڑیاں۔ جدو دا اک کج تہ اسال کج تیلے دے

تھڑے دے ڈرے کج دوی پتھر کھدے۔ مٹن انوس

بوندے کاش کورے کما بندہ تیں کولوں کیں کھڑا دا سو نڈا۔

آکر کو ناغہ دا ند آئے کھن بھی دے کھڑاں بدھ کجی سو پاد۔

”ابھی چلو پھر آج سناں کو بھٹی۔ مگر کی سناں تکر بیٹا لایا کر کے

ہمیں۔“ ”میں کیاں۔“ ”باہاں۔“

اسی کہہ کر مارا شیطانی روئے اپنے منہ پر ت کا پھر سو رہا۔

اساں جیسے جے اپنے بسے بند کہتے تے بشیرا تھوڑا پر یک دم غیب

ہو گئے۔

”اولا ج پھر کائی کو مایا دے نیچے آئے تھوں کڈھے واسفہ گئے

دے تیں اٹا خیاں اک کر کھن جو پڑھے شہلا واپس چھوچے اُنہاں آواز پیا آئے

اویا رھوڑے کھد۔“ ”شفیا جاگ گیا با آساں تھناں بسے تھی بھر پیا

مکھدا آسا۔

”ہیلا لا اسیہ کڈ آرا ادا۔“ ”نہ پر پڑا طر پیا آسا پھر کھلا ہو گیا تے

جیہاں دار حصے کھ کھ کھن لگیا۔

کے خاکی دردی دانا اویا رھتی (بیا خیاں) سوڑھے نال اک تھولا

نہر کا تھوڑا آسا۔

”د احمد خانا تھوڑا ہے والکد بولے۔“

”سلاما لکھ جی۔“

”والکد سلام۔“ ”یلا تے میں کھیا آسا کد احمد خانا تھوڑا پیا۔“ ”اویا رے

تو پھر مال بوہر خیاں تھیں لگا۔

”او کھ ہے جی دکانا تھی شہلا۔“ ”نہ پر بول لکھیا

”اسی کو جھکا کر دردی شاہاں۔“ ”ارٹھنگلا دے پوئے تھے۔“

”کیا تو کمرہ بولانا نال اسپتال اکو لو کر ن لگا۔“

سے میں کو تنگائی گھین۔ ابہہ کھیاں ملے دے کڑا پیا آکا جت بولیا

دیاں آسیاں۔“ ”لکھ والا آکھ آسا کد اکر سارے گراں دیاں کھیاں

احمد خانا دی بی بی جے جت بولیاں دیاں ہیں۔“

”شیرے اٹھ کا تھر گروان تھنگی اکر کا احمد خانا دار لکھیا۔“ ”تے پھر

فرید دار آسا سچا اپنی شہن تھی تے بنگا دے پوئے تھوں لیاں

بولیاں پڑھن لکھیا مڈھے وی احمد خانا سچا پیا پر تہا تے کھنکھن

لکھیا تہا تے کھیاں کھلا عطر پیا تھوڑا اک بھرتاں کھوں کد پڑھن

لکھ۔“ ”رب کا شکر اکر بھائی۔“ ”جس نے عادی گائے تہا تے

”ابہہ دپیا کھیا کھو پیا۔“ ”احمد خانا تھن لکھیاں بند

لکھ لکھیا۔

”.....“

”شفیا۔“

”.....“

”بشیرا۔“

”فریدا۔“ ”نہ پر۔“

”جی ہاں۔“ ”فرید بول پیا۔“

”کچر دپیا۔“

”پڑھیاں مارا تھی۔“

”آپکھا۔“ ”شاہاں پڑھو پڑھو۔“ ”دو خلاصو اکر لکھیا آسپا۔“

”جی آکھیاں لکھیاں۔“

لہی گل نارا بچے کھس ملّا سہ

”نہ پوڑ نہ مار — سچ بھی اکھدا کر —“ اسیلان پیا چا گھلا ہو گیا۔

”فلّہ اھو آری“ — بائے سن رنہیے کو کہیا۔

اد تارا دارو نہر جو گھن آیا و آسا نہ اس بابے دار کا غنہ پکڑ لکھا۔ بابے

سن پھر عینک صاف کیتی تھار دار تر جم پڑھن گئے۔

”سبیا اکہ بختے دے اندر اندر گھر بوجھ گیاں۔“

ایہ خبر سن پیاں نال اہلہ سہیلان پیاچے دے چہرے نے
 ہنسا ملّہ کلّ ب پھل گئے نہ کما حد خان نہ بابا چتھے پے گئے اے کیاں
 جے افغانہ پڑھ کے آئے۔

— ۵ —

بچی سالان بعد — !

وزیر محمد عرف بجیر چاچا ادا تہ۔ لکھ اسدیاں گد ریاں گد ریا
 دان گواں دے پیری سکولا دے پیرے کی خالی تلے بچے بجیا دل
 اسد سے اس پاس دس پند ران گد رے نہ کھہر ہوہ پڑے آری
 بھی بچے دے پیرے۔ بجیر چاچا لہاں دے بچکار اپنی سہلی کھلی
 کلاں کاوٹی جلم کپڑ کا کھ اسطراں جو گیا دا ہے جطراں اوہ — نماز
 بنگلہ بچہ اپنی بندہ دنی پکڑا پٹھہ دشمنیاں دی گھسات بچے گلہ کے
 بجیا دا ہوسے۔ جدا اولونا شروع کر داتہ سارے حاضرین مجمع
 اسد سے پیٹ پند پیرے کھسکدے پٹی دما اصل گل۔ ہی کپڑ پٹی آری۔
 وزیر محمد جیٹا پنجلسال نو جا مہی لڈا رکاتہ تھری رٹیاں پیر جو کا خبری نال
 گھر تھرتہ آئیلا۔ آسا۔ گراں دیاں گد ریاں دا سپرو بکڈ اک نماشا سبیا

گنڈ اولو کماں کو اکھدا آسا کر او اولو اربیکا رہیا ہر ہو یا دا ہے۔
 بہر حال کسے کو ارشال کھوہ کجیسی آسی صرف اسدیاں گھلاں نال۔
 اسدیاں گھلاں پوٹو بیا اوھتھن ہون یا کڈے۔ کوک نال لکھیاں ہی۔
 اکھدے آئے۔ جس دھیا دے پٹھہ پٹھا اور پٹا پڑ جو کا آیا داسا۔

اد لوکاں کو اپنی فوج دیاں کہانیاں سنیا رہیا آسا۔ سہیلان پیاچے کو
 مرے دیاں دھتھن زیادہ سال جو گئے دے پکے۔ وزیر محمد ادا
 شفیقہ دی پٹھہ ل نال ہو یا داسا نہ پٹھہ اسکو دو گد رے نہ کھ
 گد رے بھی تھے دے آئے۔ پڑا گیا گد ر مارے شوکتے نال پیری
 سکولا بچے خبری جانا بچے پڑھدا آسا۔ ناچ گد راشوکتا اسکو۔ بجیر
 چاچا اکھدا آسا۔ مگر سچ نہ اچھ گھن کر او مارے پیری پیری برابر
 چوٹی و آسا۔ گراں سا کھ بال بھی سفید نہ آسا، شاید اسدی دہر
 دجو اسدے آسی کر حضرت کو نہ گھدا دی فکر آسی نہری مار دی نہ
 بالادی نہ عیالادی۔ اگر کوئی کمر اسکو آسی تھی او صرف لہاں پٹھہ
 دیاں کہانیاں تے فوج دیاں لہاں سر ٹیکیاں جیر پٹھہ پٹھہ لکھے
 اسدی سہا ٹڈی (اور کوٹ) دے اندر لے چتھے نکلے رہندے
 آئے۔ اگھلاں کر دیاں کر دیاں غیر ارادی طور پٹھہ پٹھہ نال چتھے
 بچے اکھدا نہ ٹٹو ملّہ نہ آسا۔ جیاں کو او اپنی زندگی دا قیمتی اثاثہ
 سمجھا آسا۔

اد جیٹاں کو کھ نہر داکش مار کا ادھر ادھر دکھدا۔

”بھیر کھہ ہو یا۔“ — ”بچے بچوں کوئی ڈنڈ کر دا۔“

”بھیر۔“ — ”بھیر کھہ ہو یا آسا۔“ — ”کیاں مار سہ پھال ماری“

بھیرے ہو یا۔۔۔۔۔ "اے ادا و ادا لعل لڑکے بھر گپ بوری کر گھنڈا۔
گنہ چھلیاں دو اتر تو اں سالوں تھیں میں محسوس کیتا کر جاتا تھا
میں لوہاں دی تو جو اپنے باسے پھیرن پنج ماسیاں نہتے ہوندا۔
گھر کو گھر۔۔۔۔۔ ہکو اپنی کمائی واکر مار لھیا گیا داسے دتہ میں
اسدے ہو رہی پیرے گپنے دی کو نشتر کر ساں۔

—•—

میں نے خیر آئی کی کر جا چاہا بھیرا سنا کو سنا ہو گیا۔ ماڑی کمائی
واک کر وار کر گیا۔ مگر کچھ ہوا محسوس ہوندا اسے کر اسد اگراں
سکھنا ہو گیا داسے۔

میں اپنی کمائی لدریاں دے ہی نہ لھیاں پڑیاں دے اسے اس
بھیر و ادا مال منسوب کر دیاں۔

—•—

بھیرا چاند کی ٹکڑی کو گپ گپنے نہ اپنی ٹکڑی اسطران شروع کر دی۔
و اچھا اچھا اڈو مڑا اسد اڈو غالب جہاں بھارت بھیر نہ اڈا دی
پھلا (ظلم) سچ نہ پایا مال بھیر گیا داسا۔ اسے فلم اسدے ستھے
سچ گئی آس۔ مگر کہہ پڑو ہوتا سچے دے انجارج پھلکھنا لاکھ پھوٹی
داجا تار کہہ دی شربا دے پھلکے سچ کس بھیرے دھڑلکے پھڑپیا۔
—۔۔۔۔۔ سلام بند ہو گیا۔ ڈاچکلا آسا بچارہ اڈی اسدی پٹا سچ کم کروا
آسا مگر لو اڈو شربا اڈو اسکو لکھی آس "بھیرا غالب دی جمالیاتی
شاعری دی جانی کو اڈو سر دی کمائی سچ کا پھلکھنا بورتہ ہو سو پھیر
اگر تیس گل ٹال کا سیاست موضوع بنایا کے ہونڈ کے ایم ایل اے
یا سنٹر اڈی گل کر دے ہو اتفاقا بنا چاہا بھیرا جا چاہی اٹھا ہو جو دے۔
تو اڈو کی ٹکڑی کو پھلکے کا کسلال اپنی بوٹا سچ پھلکھتی۔
اسدے کر نڈا داجا بھیرا ایم اے (ایم ایل اے) بن گیا کر نڈل
ڈافٹ چھلکھن کون کا گھر گیا۔ اڈو گپنے تھیں پٹاں اس اپنی بوٹلی
ڈال کیتے نہ بڑے کھانے نا اعلاک کیتھی۔ بھیرا لھیا اپنا کو سکا
آکھیں کر گولی دی طراگچہ نہ کیتاں برون سو پٹے نہ لکھیں کھن آڈو۔
"بھیرے کو دسو۔۔۔۔۔"

جہاں کوک اسدیاں بے مطلب فوجی ٹکڑی کا تنگ ہو گیتھے
سین نہ اٹھا کا جٹن لکھتے ہیں۔ اڈو بیشہ و نہ لکھ چھاپ نیم
مکھری طراں اچیاں ڈنڈا کر کم کھلا۔

و جسو لیے کھو اڈو دھوا دھوا نکلی گیا۔۔۔۔۔ "ا۔۔۔۔۔"
تو سارے کوک واپس آکا اپنی پٹاں سچ گپنے میں نہ پھلکے۔

رضعت ہو گئے سن نہاں ہی اودہ ماہ بیاں بیاں مالوں لڑتے نہ
ٹھیکے کھانا لگی پیا فریڈیڈی بھیرے واسطے اس گراں بیاں کُنیاں
بیتاریاں نے ڈنگر چارے نہ کھڑا کھڑیاں سن۔

جدوں غمور جوان ہو یا نہ اودہ مال برنگیا۔ جیسا حصہ لانا سا اے
نی باہندی نکہ دیرہ بدھری کے وقت کدھنا۔

جمعہ بچیلنا سناں ساناں توں رسمت نا مالی سا۔ اے نی رہن
نی کائی کرنا نہ اے نہ گھر رہنا۔ دراصل اودہ اے گھر نکہ بلیات
فرانکا جوان ہو یا۔ کُنیاں جے مل باہی نکہ نی بھی اُس نا تانی بہر
سا۔ نہ فرادہ کماں کا جانے ویلے دیشیں بیاں رسماں توں مل کے
کُنیاں ناوری بدھے نکہ رسا چلانا رہنا۔ اے نکہ واسطے رحمت
اُسکی اپنی باہندی بچوں نہہر سا کدھنا۔ نہ ہی اُس کو لوں حصہ
کھنا۔

دوئے پائے جمعہ جیسا کا تا تختی سا اتنا ہی ازاد طبیعت نا اوی
وی سا۔ اس نہ گھاٹ گھاٹ نا پائی بیتنا نا سا۔ اے واسطے اودہ
ہر سال لوں حصہ کھڑا ہونا سا۔ بہر بچیلناں کھناں سالانہ توں اُنکی
جسپ کری کے رسمت نی گڑی گندل ناں عشق ہو ئی گیا۔ دوئے کدھ
دوئے کی وی دی دی دئی۔ بیٹھے سن۔ جیسا اودہ گندل نی قسم نہہر سا کھنا نا
گندل بھی اُس توں باہنواں فریسی۔ نہ جدوں جمعہ دھیاری نا ٹپیا
نہ ٹپیا نا سناں نے ویلے کھڑا ہونا سا نہ گندل اُسکی اویک سچ سوہیاں
باہی گئی نی ہوئی ہیں۔ نہ جمعہ دی گندل نا نا لال مستد دھیں کے دُنیا
نے سادے دکھ درد بھلی جانا سا۔ خیرا تہی اودہ چھپی چھپی کے ملنے سن۔

کے۔ ڈی۔ مینی

۹
جمہور

مُجموعہ جمعہ اے نا مالی ہے۔ اودہ ہڑا دی دیر نہ کالما جیسا
ہے۔ چارنگ چنڈوی چھائی گندل بیاں کُنیاں سوہیاں بین نقشاں نہ جیڑھی ہوئی
کھوہیاں تختا والا جمعہ اپنیاں سوہیاں بین نقشاں نہ جیڑھی ہوئی
نے کیے سادے گراں نکہ مشہور ہے۔ گندہ چھلک نہ بیٹی کیڑن نکہ
کوئی ہونا سنا متا بلہ نہہر کری سکنا۔ لب لائے نکہ بھی اُسکی خاص
سہارت ہے۔ ایہ سادے کھڑے گری گریاں کم اودہ اس واسطے چنگی طراں
کرنا ہے کرا سکی انہاں کماں ناں بری رفت ہے۔ اودہ گراں ناہنیاں
نا مالی ہے۔ جیسا کدھ۔ بھو، حصہ اوپر لانا ہے اپنی محنت نہ
باہنواں نے نور ناں دنی تری فصل پیدا کرنا ہے۔
بہر جمعہ آپ خان بدوش نہ ہے آسرا ہے۔ اُس کوں نہ ہیں نا
انتا نکہ وی نہہر جس ایرادہ چارندال چاٹری سکنا جیسا دکھادہ
ماہیڑا دی کے۔ تزاوہ دی گھیر کوٹھ والا ہوئی کے۔ اُس نے بری
خواش ایہ ہے کرا سنا کدھ کوٹھالا ہوئے جس نے چھپے بہر اودہ
بن سٹی کے ناز پڑھی کے۔ بہر اُسے کوں اتنے پیسے گتھے ہن کہ اودہ
گھیر ٹائی کے۔ اُس نے بد نقبیں پوش سمہایا سا کوکاں نا کو لاہنیا
دینا نا۔ کیاں ہی ہوٹھے ویلے اُس نے مایے اُس کی بھوری

”اس واسطے جے کٹنے لگی رکھے) خیمہ بچا، تو میں میں
میتراں نانوں یا لیا سا پر تو تیر سب لکھیا ہیں۔ جس تو میں دو دھ سالا
توں اُسے کی ڈانگ ڈانا تو ہاڑی ایہ خیرت کسٹلاں ہوئی کروں نہاٹی
کڑی ایہ سندی نظر سٹی ہے۔“ رستم ہواں ساری گل کھولی پھوٹی۔
”اسا دونوال پیا کرینا ایسے چاہتا میں بیاہ واسطے تیا ہاں
”چپ کر دیتیا فریڑی کے مہاڑی گدیری ناں نہ ہتی۔ تو خاتہ
بروش تیر میں جیلدار، شہنشاہی ناکی کدے بوری اُپر سو ہتی ہے۔
پھلے مانس نا پیرتیا تیر مہاڑی بانہڑی بچوں نکلی جا۔“ رستم ہور
غصے ناں نکال کر ری رہے سن۔

”بچھا چا چاس ویلے تیر رات ہوئی گئی ہے۔ میں پہلکس (ضحک)
دندے توں پہلاں پہلاں تو ساڑی بانہڑی بچوں پہلا جاساں۔“
اج ناں رات جھٹے نی بانہڑی نکلی اُس نا آخری رات میں جھن
اوہ گندی نا آخری واری ملی وی سترہ سکنا۔ کیاں کر رستم ہور لائے
گدیری کی اندر ڈکی چھوڑا سا۔ اوہ بانہڑی نکلی کھٹے اُپر سا
بیانا۔ تیر جابے بچوں جین نی جانی اُس نے سترہ اُپر بیٹنی لگی نی
سی۔ اُس نے دل نکلی اچھے جین نی جہاں نی اک بلی لگی نی سی۔ اتوں
اُس را تیر کھا دا وی کچھ نہ سا۔ اس واسطے سوئی وی نہ سکیا۔ پس
گھڑی گھڑی کھٹے اُپر یا سے پر سنا لگانا سا کر اچیر می اُس رحمت
نے گھیر کھجہ رولا سنیا۔ اوہ جھٹ باہر آتا اُس کی بیتہ لگا کر
رستم نے گھر سن لگی نی ہے تیر چور اُس نی کندھ جی کے اندر
پڑی گئے ہیں۔ اُس اک کچھ کچھ وی نہ شکیا تا آپ وی اندر پڑ گیا۔

بحث تیر ساریاں نکال کر سن تیر فرعون نام گھسٹے رہی نے وندے
کر نے سن۔

سایاں نا کھان ہے کر ”مخت تیر شش پھی کے خیمہ رہ کٹے۔
تیر ک دھیاڑے دونواں نے ساریاں ملایاں گراں کچھ ہو گیا لگی
پیاں۔ ایہ لگی جدوں رستم نوڑی پھی تیر اوہ سڑی اٹھیا۔ اوہ کراں
اپنی خاندانی کڑی کی یک خانہ بدوش ہاں نے ٹرائی سکنا سا واسطے
اُس ”ت کھڑات“ بیتی تیر گندل نا ناظر دے گے گراں نے پھر داسے
نے گدے دے ناں کر پی پھوڑا۔

گندل کی جدوں اپنے رشتے نی خبر ہوئی تیر اوہ روئی کر لائ لگی
اسکی خبر دا۔ ے نے گدے دے دے نیل کر نوٹلاں تا پیر سا۔ نیٹیاں
نا بدعاش تیر ٹل سا ہو کر لیں دا رختا نے بچوں ہوئی آ یا سا۔ گندل
پڑی روئی پٹی واسطے تیر ترے کیتے پر گھیرے والیاں اُسی یک۔
دستی۔

جھٹے کی اس گلے نا ٹرا دکھ سا پر اوہ کر وی کہہ سکنا سا دھیاڑ
نگھٹے رہے تیر اسوا آئی گئی جھٹے فصل پئی۔ دھیاں نے کونوں (لہجہ)
رہے تیر کئی ناں لڑیاں لایاں فر کھلاڑے لگے مکئی پھلن ہوئی
تیر دھیاں گھسین ہوئی۔ اچیر رستم تیر جھٹے نے جھٹے کہہ پھوڑے
تیر ناں ہی رستم جھٹے کی اکھیا۔

”جمعیاں اس واری توں ڈیرہ ہو کر گدے رکھ تیر حصہ دی
ہندے ہوندا نا ہی سن ساڑے طوفوں اچ توں بند توں پھی ہے۔
کشتیاں ہلے۔“ جھٹے کی بدھائی۔

کر رہی کہ کوٹیلہ ماٹرا انتہائی دردی لے لے۔ یہ بھی چٹھا ماسی بھی بچی۔
سیج کے آکھیا۔ "ماسوئی نتھ بے پتیریا۔" جہی سوئی نے کہہ پڑیا تھا۔
یہ بھی جمور موکا اسی واسے آکھیا واسنہ وار ہے لیت۔

قدم قدم نہٹیاں کو سردا بھی ہے نتھ سوچیا بھی ہے۔ سوچیاں
سوچیاں اُسنا خیال تھ دور چلا گیند ہے۔ ماطلا چہرا۔ اودہ دور
جہڑا کہے ویلے اسے کھاداسا۔ اودہ بھی لاڈ لا آسا۔ اڑیاں کمر دا آسا۔
ماڈنال جھکڑے نہ ٹاڑاں کمر دا آسا۔ اُسئی مازونی ٹیری اخلاقی حکیم
طبع نے سچی کڑی اسی تہ کسی دی جیگی تہ زسندی۔ جوشی تہس مکھ تہ
سدھی سادھی۔ چسپی کہنے اُٹا کوا بھاری تہ چرخا لوی کر دی آسی۔
زولی دے سپاہ فقیں پہلاں ایسی کہہ پیریا۔ ڈاکو۔ ٹھہ۔ ملیاں
اتو مٹی کرکھیا ہوندا۔ بارش پچھا سو ندی آسی نہ۔ چوند پھلاں آسا۔
زونی ڈاکو والا سدھاسا داسے کراں پکھ چٹیلہ۔ اٹھا تھ
آسی لدا آسا۔ کتیاں لوکاں اس کو بند کاٹیا دا آسا۔ اسے بھلا
تھ لپی دی شرط ہوئی اڈسنگو جہڑا لوکاں دیاں گوڈیاں تالیاں کرکا
مکڑے دی ٹاکی وصول کردا آسا۔ سالو سال گذارے وند چنڈا گیا۔
واجابیاں کبریاں دوٹا فقیں زولی کو رب تیاں سالان تک بندراں
پڑسے چھوڑیاں۔ بہار دھن بھی بچے کس بھلے۔ جیر خا ویرہ کنت۔ کلا
لویاں یوڑے۔ کھاتے ٹنگے واسے نہ تھنیدے آسے کھاتے بہار
سیجھنے لگے کہ دیاں کردیاں زونی ڈاکو چوالا سنگواتے فرستے
فقیں سنگا سفندم نہٹیاں۔ کپ چڑی دا دھنہ نہ آسا باقی کسی
جیراوی نہ آسی

عبدالرشید عظیمی

ط
مہر

دہشیاں دہشیاں کہہ پتیریاں رسماں دیاں سنہری جا وراں بوٹیاں
تاکھیری دیاں آساں۔ کھٹو ٹوڑ تہڑو ڈال راہیں ٹھنڈے ہو پیا
دیاں کھٹیاں اٹھیاں نکے پکھیرے دے مزے نال تھپ بندرے
آسے۔ ٹرا چپ چرپ شہ سو پتیا، جھلیا وقت آسا۔ نکے بکے بندک
کبر ٹپیاں دیاں لاشکان نال آپ بھی میں۔ کمر دے مزے نال ٹوڑے
آسے تہ سلیم دی اکھ کھل گئی۔

ا اکھیاں ملا ملا اٹھیاں۔ تڑی کپکپ پڑھیاں ہو گیا۔ جے میں اتھا
کراں پتیریاں۔ آخر تھیاں آگلیاں جے لاشی جو کھڑو۔ ٹوڑو۔ ٹوڑو
پتیاں، انتھاپتیریاں۔ کھکا پتیریاں اتھیں اٹھیاں آجڑیاں دی سائی
پائی پستے کاسے رتیاں جوڑے بہرکا فقیں زوری قولا ڈے
کھچلا دے ماسے دے سہاروں اتھیں بہا لہرے آسے۔ جس
جائی سلیم رات ڈاٹھی نکے چھپی مدائی آساں پائیاں گتیاں اسراں
پتیری دیاں آساں پتیریاں کسے آپ کس کس کا کھو، دیاں آساں۔
تھوڑی کپکپ دی ادھر ادھر کرکھ کاٹوڑی سوچھلے ناپا چاکو ماڈی
تھانج رکھ کاٹھ کا فرٹیلہ کو ٹوڑگا۔ دلا تھ خیال کر لہے کہ کس
واسے جہاں آئی پتیریاں ماسو ندی نئے راہیں بھیرے پھیا ماٹری بھی کھج پتیر

سو جتنی چو کھراں کو موڑ کا زرا سماں کو کر ٹی پھٹکائی پینا آئیے مڑ کا
کہا کو سردی ہے۔ راہ اندیاں ای کچھ ٹھنڈے۔ یرے لڑنے لگے۔
سردی ہی سی لگے تیب چیر گیا۔ سلیم بڑا ہے اگا کھیدا دا آسا
دور کا ماکھول آیا۔ "اماں کو چھکے گی دی لہجہ۔"

زونی:- (راشے نال ای دستی ہے) کچھ کڈھ کا کھانہ منہ نکل
طاقت لگدی۔ سلیم حل گیندا ہے کٹا کھانے کا کڈھ لے بندہ دھنے ما
بے پوش ہوئی دی آسی چو پٹا ہے کھچ کر دا ہے گرزونی کو کوئی
پوش نہ ایندا۔ ماو دی بے پوشی کو دکھ کا رو فیہ لگا۔ اجیریم "انہی
معدی گمہند ٹٹلی" ماتھیں دی گاکر چا آسکل۔ سلیم کو رو نماں
دکھ کا کو آئی۔ دھیت زونی کو بے پوش کھانے لگا دیاں۔ سیرا تو
گاگر پیریاں لاٹھ کا او بھی بیو نہ پٹن لگی۔ جس ویلے اس کو پوش
نہ آیا تیرے یا تھیں۔ واکب پیر کا اسے مو نماں نا چھٹیکھاں سٹپا
گئی۔ زونی اکیسا کھو بلیاں۔ انہی اس کو ٹھال دی لہجہ تھہ آکھی لیجے۔
"ویدے او ویوے اختا تہیا تا نہ ملی ہو۔" اٹھ اندر
ڈاھا کا دو پئی۔

زونی:- اشارے نال اسکو آئیے تھہ کٹا دی لہجہ تھہ انہی
اسکو اندر کوٹھے کچھ ٹھال کی سردی لہجہ

(۳)

دینہ پیریاں تو لہر کا دور ہو گیا دلے نالٹا دے تیرے
سٹپا ہو لیاں ہو لیاں آ پٹیا کالی چادر کھینچھوڑی دی لہجہ
سنگو گراں گیا دا آسا مڑ کا کوٹھے اگا پیریاں کھنے نہ آگ ملدی لہجہ

خدا سٹھہ چین چو پیریاں جی بلی دتا۔ ٹرے کھانے نال انہی کچ
بچے دی کھ تیراں ہوئی لگی۔ سلیم ناں رکھیا۔ چیر لہجہ کا سارے
رشتے وار پیریاں پیریاں آ نکلے۔

(۳)

کئی دیاں راہیاں مک گئی دینہ۔ سماں کو کال ٹٹلی آسپ
پیریاں کال کو پیریاں دے چھوڑاں پیریاں مالا دیاں لوکاں کو
بال کچھ کمال لینے پیریاں گیتھیں۔ سہا سے راہ وغیرہ بند ہو گئے
دے پیریاں۔ قیام لوکاں خیر پیریاں مال کچھ پیریاں چاٹھ نال
پیریاں تیراں کیتی دلی۔ زونی سن سوئی بھی پیریاں پیراں چاٹھ نال
دی خیر دی دے کر کا سچ چھوڑیاں تے اٹے بدے گائیاں نالے مانر
کل چھوڑ پیر کدے۔

دوسری دی پیریاں تھہ تھہ زونی کچ لہجہ۔ باقی دیاں
وہاں بھی چو کھ مڑ کا پیریاں کچھ کیتے دے پیریاں۔ زونی
بھی پیریاں قدامت چو کھراں پیریاں کچھ کچھ گئی۔ لاسماں نالو چو کھراں کو موڑ کا
پیریاں تا آند سس پیریاں پیریاں بھی ہے بندہ ولا کچھ سوچتی
ایہ ہے راکدھے میں سر کھیاں تھہ ماٹھ سے سلیم واکب ہوئی۔
پیریاں ماٹھیاں لنگاں بچو ساہ نکیا دا نظر ایندے ایہ۔ سہار تھہ
میں سلیم دی واریں بھی آسپاں مڑ کا پیریاں حال نہ آسا۔ پیریاں
کال جانڈ پیریاں۔ اجیر لہجہ مڑ کا سلیم کے ٹھکا ٹھپا لگے
کچھ ایہ۔ سب کھیں زیادہ شوق پیریاں دی آسی۔ تو ان شرفا
داست کدے پیر کدے لہجہ لہجہ کدے لہجہ لہجہ۔ ایہی کچھ سوچتی

نکال کر آمدی آئی خاموش بے خبری وہاں پہنچے۔ مگر نہ سہم اس کیفیت
بجھ سکتے ہیں۔ اوکھڑ پڑیا آخری منزل کو گلے ملی رہی تھی۔ اور مگر
جھپٹا گھبراہٹ میں بچوں کے ہاں باہر دنیا ہی ہوا۔ ایک سا کہ نہیں لگا اس
ادھ راہ بچوں کو پھر کھانے کی ضرورت تھی۔ اور شیشوں کی چیزیں
کے دیے اور بیل جیٹوں کی مال تیار کر رہا ہوا ہے۔ پہنچے گا پھر پڑ
ہو گئے۔ بچے سہم نہیں فرسکوا اسی رہ گیا۔

بہار دی رہے رشتہ دار پھر اسی گلزار پہنچے بچہ نہ پا سکا۔
نہلی نشی رہندے رہے۔ آخر پہنچ گئے۔ غریبوں کی گندہ ما۔ غریب
دو سال اسرار کے رہا کرتے تھیں۔ چور دو سال داؤد قحط گذر گیا
نہ اوکھڑ رہے نہ اوکھڑ رہا۔ نہ سہم نہ دالا دیا۔ اگلی کو نہ رہا
اس۔ پھر نہ لگنے سے نہ لگے۔ کو نہ لگے۔ کو نہ لگے۔ کو نہ لگے۔ کو نہ لگے۔
تھاڑا سا دی روئے روزہ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
آخر کہ اسی بنا کی کو نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
مگر کہہ کر رہے۔ مجبوراً دوستان یا ملاں شروع مل کا سیر نہال
نکاح پڑھ چھڑا۔

سال کھنڈا قریبی جگہ کی طرح سلیم کو غریب داؤد پڑ گیا۔ مگر
بھیک سال نہیں لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
کہہا۔ ایک اور شعوم پیدا ہو گیا۔ دایا سے منگو دا پیر
سلیم دار و شو کا اسی دایہ کھنڈا ہو نہ لگے۔ سلیم کی قسمت نہ
یکہ دار اسی ہو نہ لگے۔ داخل ہو نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
اسی۔ نہیں۔ دایا دار پھر تے محبت نہ رہی۔ جھپٹا پھیلان اس

اس نا بھی ہے، اکھڑے ہو نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
کہہا دی بھی جگہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔

منگو۔ کہہا اس نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
بے خبر نہ ہو نہ لگے۔

اگر منگو لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
ہو میں کے منگو نہ لگے۔

زونی۔ انسان نال موت لگی رہی تھی۔ منگو دا مال ہوئے جس
انسان فرعون تھیں کہہ ڈرنا۔ ہو کھڑا نال کہنے نال کچھ نہیں پیدا
آخری بھی وردا نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
لگا۔ منگو کی قمیض زور نال تیار کہہ دی اسرار لگا آسا ہے۔
عزرائیل کو لو جان پھر لانا تہ بند کی بھیہ حالان اس کو زندگی دی
ضرورت تھی۔ اسنا سلیم حالان راہ۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
انجیل تھی۔ انسان بھی لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
نالو ریاں حالان سدا لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
دی نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
پیشگی۔ سارے ڈرے تہ خفتان تے خوف ہو گیا۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
پدر کہتا تے رو نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
جان کہتی نال جھڑے فی اختا تھی۔ اسے اٹھتی کہتی تھی۔ نہ لگے۔ نہ لگے۔
آخری دار ساریاں دا نظر فیہ سلیم نا لکھ کا نظر لکھ چھڑی
منگو ناویاں نالو نال زونی کو راسی کرنے واسطے نکال ہو یا
کر دیکھتے زونی لکھ اگلی دی آسمانی زونی جھپٹا ہو یاں بیاں کو

ہا کے ملکا کو جان گیاں۔ اوسہم جہا زونی واسو ملکا آسا۔
 سنگو ریاں قسماں داکر آسا۔ سنگو اسبیلیاں قسماں کیندا آسا۔
 اج خوف تے مرلے۔ دامایا داکروں باہر کرسی پائے جلا تے
 جھاس کو سکھ لے ماڈا دپار لے۔

جیاں جیاں اُت اُتیاں جنرک بڑا مو بڑا گیا۔ سلیم نال مند تے
 مریو والا سلوک شروع ہو گیا۔ بھالے پڑھانا دے جو کھراں
 نال سلیم ری لویا لگ گئی۔ دندھنھی اٹھ کا نال دے جنرک
 سکول گیرے این۔ سلیم اسکول تنہا ری تھلا۔ جیو جو کھراں نال

جو بند ہے۔

اوراں پراں دکھ کاٹا موسیٰ کر رہے کس دھنس کا سکول

گیندا ہے پر نہیں اس کو سنگو اکوئوں خوب لالچا لالچا ہے۔

سنگو ریاں او اکھیاں نی رہی تیاں۔ سنگو لاٹھری کر رہے۔ سلیم

ری اڑی تے جھگڑے دی کوئی بیر واہ تے۔ بھکا بھکا تھو کھراں

نال میرنیکا تھو سرنیکا دور دلتے۔ کدے کہے ہوئے جو کھر گم

گندے پان راہی مار تے۔ نال اسراں جلدی بھجے سارے

پے تھیں خون ریاں تنہاں لگ گیندا لالچا۔

سب دھنس سوچا ہے نہ لکھ پائے کھوگر فریال

ابنرس جے جھلا کر تھو لالچا لالچا اس کو لوں بھی سختیلا دور

ہو بند۔ تھو تھو جھلاں کاسیاں اس کو لوں بھی سختیلا دور

کہرے پائے گھماں۔ آخر صبر شکر کر کا بہر ایند ہے ایہ۔

اج بھی اگلے تنہا ہے کھوگر ریا دا آسا۔ خوفنا دا لایا دا

کہر پھلٹا آیا۔ راستی اسی مدانی جی ستارہ پیا۔ اس ویلے فر کسی

اویری منتری کوٹھ پیا دے۔ مارا دا خوف تے طعناں

دا خوف دلا تے رکھ کا لیوا۔ اللہ کینا۔ جے اج کہرے

گیساں۔ نال اہلہ لالچا جھلاں۔ کھ کہہ سیر کھارا گزراہ کرساں

پھر آیا آسا۔۔۔۔۔
 کریم اللہ تویشی صاحب اُتراں سچ آکھیا دا ہے۔۔۔
 سچے کہنے اگے پچھے رندی شکل سخن دی
 بندر پہ کھجھ حرام ہوئے سب سکدی رت بدن دی

۰۰۰۰۰۰

جاوید سیال ہور سا حروہ دا بیاہ ہو گیا۔ ہور لقیٹا ادا نا ندے پیار
 کو اوجھا رنگ لگا جس واسطے او دھکی مڈتاں حقیر ٹوڑے
 سچے آئے۔

ہوٹا او لاو لاو دی تنہا کر رہے آئے۔ ساہیرو اپنی جمو لکی موکھری
 دی دکھیا چندی اسی۔ مگر تیری خواہش دیکھ باوجود جدھ کے
 بعد دیگرے خلاف توقع سچ کھوٹیاں پیدا ہوئیاں تیرے ساہیرو
 دا دل بیچ ادا اس ہوٹا۔

جاوید سیال سنی ساہیرو کو کافی سمجھا کر خدای رحمت حقیر ناما امید
 ہو آکھریے۔ پر ساہیرو کٹیاں سالان حقیر اپنی جمو لکی کسب
 پیارے دل دے کھلے رسترا کو کھیلالت دے غاب دکھ رہی
 اسی مکر۔۔۔۔۔

۰۰۰۰۰۰

مگر سچہ سچہ ہی پیدا لیش سنی اسدیاں اُمیدیاں دیاں محال کو
 جیٹا جو کرزن دے نال نال اسدیاں زخماں نے بھی لون کھنکھا۔
 اُس معصوم سچی دی پیدائش دی اطلاع ملن دے نال ہی
 ساہیرو دے اندر معصوم دے خلاف نفرت پور خفا رست
 دے شعلہ پھیر کے شروع ہو سکے۔

عبدالہادی قویشی دہر ماؤوے اکھڑول

جاوید سیال تیرے ساہیرو دی حمایت حقیر کو کون بے خبر آسا
 او نکیاں ہی حقیر کد دے پیا نہ سچے بے قرار رہندے آئے۔
 جاوید دے والد سنا کد پور کھریج جاوید دا بیاہ کرا لے دا
 سوچا آسا۔ مگر نکال ماسی اکہ وانا کالی سری اسی۔ اُس
 سوچ کیتی کر ضرور کد دیکھ دن ساہیرو دی حمایت جاوید کو
 دیا کرے۔ اس گل کو مد نظر رکھ کے جاوید دا بیاہ ساہیرو نال
 ہی کرالتاں بہتر سمجھیا۔

بالآخر جاوید دی خوشی دا حق چڑھ ہی گیا کہ جاوید دی شادی
 ساہیرو نال ہوئی او دن آئی گئی کد کھیں سہاگن رات مہمن صاحب نوید
 پور ساہیرو دی حمایت کو پھر نور رنگ پچھوٹا۔۔۔۔۔

۰۰۰۰۰۰

جاوید سیال دی زندگی سچ او دن دا بیاہ والا سب حقیر نیک
 دن آسا۔ کٹیاں جے اُس دن اپنی زندگی دا سچ سالار صاحب ساہیرو
 دی محبت سچ لڈا پھر پٹا آسا۔ اُس دی محبت ساہیرو دی پیار
 دی وجہ نال دن بدن خراب ہو رہی آسی۔ او کھنکھ کد کے تیلانہ
 ہو گیا آسا۔ تین میکھ پور بندری سنی بھی اُسکو جواب دے

سائیرہ دودھ دینے دے بجائے کھینچ چڑھاں پور رکھے رسید کر
جیسے زنی آسی۔

جود۔ اسدے نال ہی بدھٹاں (کو ہاں) دی بارش بہرین لکھید۔
گریدہ آسی۔

ہیاری معصومہ ماٹھو سے اس درشیا نہ سلوک دی وجہ خنسی
ہرک ہرک کے موتیاں دی مانند موٹے موٹے ٹھیکے ٹھیکے انگڑوں
کیرہی آسی پور ماٹھو سے پہرے در پیرہی رنندہی اسی۔

.....

جدہ خنچو معصومہ دی عمر کب سال دی ہوئی۔ اس کدے ہالہ
شفاف بھی استعمال نہیں۔

کٹیاں جے اوہ تھوڑی آسی کے اس لفظ دے استعمال کرتا دے
نال ہی مار کو دعوت دینی ہے۔

جولہ معصومہ زنی زنی مڑی بھی آسی۔ تے او دھٹا لڑا ری
ایسیاں گما تہڈیاں دیاں منڈکاناں نال کھیلنے کو جے گنبدہی آسی
تاشاں ویے جدہ جاویدیاں ڈووی حقیر واپس لہندہ
آسے۔ پتہ زخود بے کچھ کے معصومہ کو گما تہڈیاں دیواندہ
آسے۔

بدھتسن نال اگلے روز جاویدیاں کچھ سرکاری کم واسطے شہر
جئے گئے۔

ایکھاری معصومہ اچ بھی اگلی عادت نال گما تہڈیاں دے
گھر منڈکاناں نال کھیلدے کو مل گئی۔ کراج اسکو کوئی آہیے؟
.....

سائیرہ ادھناں شتیاں دی فلیفہ سج اس قدر آگ لگی کہ اس "چمن
جی صورت" کو دودھ دینے خنچا نکا کرینا۔

معصومہ بھی واسعہ ماتہ انداز سج روٹا پھینکا دا بھی سائیرہ نے
ڈل جھڑتہ چوندا آسا۔ شاید اہمیتاں ہی پچھواں بیتیاں دی
تیرہ لگی سنی اپنی راندھی کر ٹھپڑی آسی۔

اس واری سائیرہ کب "پٹلیا سلٹاں" دی مانند گئی آسی۔ اس تے
کسی بھی شخصیت دا یا معصومہ دے روئے پھینکے دا بلکل کوئی اثر نہ
نہ ہو رہا آسا۔ سائیرہ سنی اس کو دودھ دھنچا واسطے کدے
چچا نرینریک بھی نہ آندا آسا۔ حالانکہ ڈاکٹراں سیر نرساں دے
اصرار دے باوجود سائیرہ سنی معصومہ کو دودھ دھنچا خنچو انگار
کیا۔ سائیرہ سنی مختلف بہانے بنا کے معصومہ کو دودھ دینے خنچو
نجات حاصل کیتی۔

.....

اس بیماری معصومہ بچی کو ماٹھو دے دودھ دے بجائے پوڑ دودھ
دا تال چوسے واسطے دینے گندا آسا۔

جدہی وجہ خنچیں معصومہ اکثر بیمار رنندہی آسی۔ کب وار ڈاکٹر صاحب
اور اس آکھیا آسا "کہ اس معصومہ دی بیماری دی سبب خنچو ٹوری
وجہ اسکو سہماں خنچوئی ماٹھو دودھ نہ ملتا ہے۔"

مگر سائیرہ کو ڈاکٹر صاحب کے جے خدا صاحب دے فرمان دا بھی کوئی
خیال نہ رہیا آسا۔ جدہ کدے بھی او معصومہ آہیے معصومہ رور
مطلقا نہ انداز نہی ماٹھو لوں تال دودھ (سنگری آسی۔ اسکو

بھی فرض پڑھ کے تسمیٰ تھک رہے آتے تھے ساہیرو بوشا کو فانی
 "ہائے ماڈیا اللہ مارلی پیاری کچی کھجی ہوئی" ساہیرو سنی
 بوشا جو تندیاباں کی کپکپیر درد آواز نکلتی جھلایا۔ جو زنا نو بیاں
 تاویاں پہلے رکھ رہے لا کے پیڑے کو دوری۔
 بوٹا کھول دیاں ہی کے دکھ دی ہے کہ بجاری معصومہ کب بوری
 دے خندے کو سیلٹ کے اٹھتی ہوئے اگے "اٹکل شگل" جیسے
 لمی ہوئی دی ہے۔

.....

ساہیرو سنی انھوں نے تاویاں تاویاں اپنے جگر دے ٹکڑے کو چٹایا۔
 چیدیاں انہی گلہ نال لایا۔ جو زنا نو بیاں تاویاں آگ بالی معصومہ
 کو لیٹھا کچی سیلٹ کے پھیلے لگے گرما جانی آندا۔
 بجاری معصومہ کچی تا پیر کچ سڑتی آئی اسی۔ اسدے جسم کچ ہلکل بوش
 نہ آتے۔ بلبلچہ دی وجہ تھیں اسدہ منہ زنا لال ہو گیا آسا اسدے
 "شاکتیاں" داواز دو درواز تک بلبل رہیا آسا۔

ساہیرو اس کو سینے نال لاتی آئی۔ تاوی دی دے ری آئی مگر کرم بولی
 اسی۔ مگر سردی دی وجہ تھیں او معصومہ بے بوش ہو گئی دی آئی۔
 ساہیرو معصومہ کو چھو لی کچ چار کے ہی پچی دی آئی۔ تھپہ
 بچے تک اس کو کچ بوش نہ آیا آسا۔ کراچی توڑی جاویدیاں
 بھی شہر تھیں والیں آگئے۔

معصومہ کو خاص بیمار دیکھ کے افریقہ کے پرنسپال ہو گئے۔
 اونہاں سنی ساہیرو کو بولوں بجاری داسبہ بچیا۔

سوئے ویلے تھیں بھی ڈرا دیکھ اس کی سنی ہوئے کو دھکا دینا
 ہورائی بولی کچ آکھن لگی۔
 "اماں بوٹا کھول، اماں بوٹا کھول میں ٹھہ۔۔۔ رگیاں۔
 ٹھہ گئیاں۔۔۔ کو۔۔۔ ک۔۔۔ و۔۔۔ سی لگ گیا۔
 کمن۔۔۔ لگ گئی۔۔۔ تاوی کوٹا کھول۔ ت۔ ا۔ و۔ ل۔ ی۔
 کو۔۔۔ ہ۔۔۔ و۔۔۔ ل۔

مگر ساہیرو دھیا لڑا کر کم کار کرن دی وجہ تھیں سخت
 شک گئی دی آئی۔ اواز سبیلای ہی پھر بڑے لئی ہوئی آئی۔
 لختیہ کچ بڑ بن دے نال ہی اسدی آکھ لگ گئی آئی۔
 پوہ دی اس تڑا کے دی ٹھنڈ کچ معصومہ کرم بولی آئی۔
 "ہکو" سی لکھ دے "پیڑھ گئے آتے۔۔۔۔۔ زندر کا کھک

گیا آسا۔
 جبرھٹھ نال اسدا دند دند نال کچ رہیا آسا۔۔۔ سی لگ
 رہیا آسا۔۔۔ پورا اسدے نال ہی بوٹا کھولیں دی اسید دی
 ری بھی سڑٹ لکھتے جار جاسٹرا دی وجہ تھیں او معصومہ کچی انھ
 بہڑے دے بوئے اگے کچی تیری دی بوزی داسبہ جیا
 کچ کے خداسے تھکے اٹنے پورنا اسیدی دے عالم کچ فوق
 ہو کے لمی ہو گئی۔

.....
 سچ بچا طراں لمی ہو گئی آئی۔ ککڑ بانگ دے دے کے شک
 گیا آسا۔ پیڑیاں بھی بول بول کے تھکے گئیاں آساں تے نازی

سر رہی آسی۔۔۔ ایسا حال نظر آ رہا تھا کہ مسعود میرا اپنے نال مایہ
دارا صبر و قرار بھی کہیں دے لے گا۔

آخر ایہہ تیر کچھ کوٹے والے آئے۔ شاید اس زخم نے ایوٹ
صاحب بھی صبر کر رکھا۔۔۔

جاوید سیال دیکھو بھی: بیچ کے گلاب بھل گیا آسا۔ مگر اوسا تیر
دی تسلی واسطے سارے بغیں دگھلے کو اپنے اندر ہی جذب کر رہے
آئے۔ محمد بخش صاحب اور اس سچ آگیا رہا ہے۔
چرکھا فرمایاں دول پر کوٹلی دیکھو لکھنوتے سچ سیال
اکھیاں گریباں دول پر کوٹلی دیکھو کوٹے دیکھو دل پر باں
جاوید سیال دا دل تار تار دوڑ پڑا آسا۔ مگر فریاد سا تیرہ فی سلی
واسطے ٹپ آئے۔ سائیرہ کو سمجھا بھار پئے آئے۔ مگر سا تیرہ دے
اندرا لکھو دا چلا لے اتنا پھیل گیا آسا کہ اوقا تیرہ کو اسدیاں ماضی
دیاں غلیباں اُننے طاقت کر پئے آساں۔

مسعود دی سوت دا ذمہ دار سائیرہ کو ٹھہرا رہا آسا۔ ماضی
سچ مسعود نال پھیل دیا ملے ریادیاں واسا افرقت کہتے رہا دی
طراں سائیرہ دے سائے گھر پر پئے آسا۔۔۔۔۔
ہو رہا تیرہ اُس نفی کو یاد کر کے رو رہی آسی۔۔۔۔۔ بچتا رہی
آسی۔۔۔۔۔ مگر۔۔۔۔۔

.....
"یہ رب ہی طاقت آسی جو راہ اپنی طاقت دایس گھل گیا۔ اس
سچ اسدا کہہ زور۔۔۔" جاوید سیال سلی سائیرہ کو دیناں

مگر سائیرہ سنا اصل گل اونیہاں تھو چھپاے رکھی۔ ہو ر لکھنوتے لگن دا
بہا کر کے جاوید کو ڈاکو آکرے واسطے بھیج پھلے۔۔۔۔۔

.....
سائیرہ داسو فیلا ادا لکھ بیا بکلا نہ رہا آسا۔ اسدیاں اونیہاں
تمام نفرت دیاں جدیاں کو مولیٰ آدرانہ شفقت دے تیر
لکھنوتے سنا رہا۔ جتنا جو کر دینا۔۔۔ شاید اب لکھنوتے
دا پیلار دا، آدرانہ شفقت دا بریا ہو یا جس سنی نفرت ہو ر قنارت
دیاں شبلیاں تو صبر و ہمتی تھو ملتا رہا۔۔۔

سائیرہ اپنی بی واسطے رو رہی آسی۔۔۔۔۔ اُسری صحت یابی
واسطے سناں سنا رہی آسی۔۔۔۔۔ دھائی کس فی آسی
کہہ کہہ جیے کر رہی آسی۔۔۔۔۔ کہہ کہہ ٹکے کر رہی آسی۔۔۔۔۔
اُس مسعود سچ کو حال دے رہی آسی۔۔۔۔۔ اُس نال پیار تھو رہے
ہیے نال نکال کر رہی آسی۔۔۔۔۔ سائیرہ دینا نکال بوڑھے دے
گیاں دیاں سا کرکھوں لکھ صاحب پھین۔

مگر چلا لے لکھ صاحب سب سب بوسے تھو اندرا کو تدرم رکھدا اوصوم
بیچی اپنے مولے تھو کو پیاری ہو گئی آسی۔۔۔۔۔
تخلو انا تلہ دانا البیہ سا جھولے

.....
مسعود دے رن سنی سائیرہ دا کچھ حال ہی نہ پھوڑا۔۔۔۔۔
سائیرہ رو رو کے بے حال ہو گئی۔۔۔۔۔ سائیرہ سیرے تے خاک
چھاپ رہی آسی۔۔۔۔۔ پتلے پھیر رہی آسی۔۔۔۔۔ کہہ کہہ ہاکے

تجاربہ

دوا تھروں

اُن خدا یا ا وقت کتا بدل گیا؟

میں کہہ رہا تھا کہ یہ بھی نہ سکتی آسیاں کہ اب یہ نیلے نیلے تھے نا اچے اچے نئے
جنہاں تھے میں اپنی اپنی گنداریاں اور تھیری جس اُتار میں کہریاں جہاں لیاں
”اندھا“ پتھر کر دی آسیاں تا بھی ہرندی ہاں اور ہرے کول کچے تا تر ہائے
”بیچ“ گیندے آتھ جھور آندی ہاں ہی ہر ہاں کہریاں تھیں کھٹیاں کر دے آتے
میں اندیاں کہنا ہاں چاندی آسیاں تا ادا دیاں کہریاں تھیں پتھر پتھر پتھر آسیاں
اے اوہی تے تانکوں مگر اب یہ کل کچھ بھی نہ تھیں کہریاں کہ اس نیلی سریاں کھٹیاں تا
سیاں کیاں چھا گیا دے اے اوہی تھیں جنہاں تال ساڑی زندہ گی دیاں ساہیاں
خوشیاں واہی ہر ہاں۔ اس لاڑواں کول جس ویلے سوں کہندہ جیسا آسیا تا
اندیاں کو پتھیاں، سو پتھیاں اکیاں تھیں تھروں آگے آتے تا اچے ہارے دلا تھیں
کہیاں کہ تھڑے جھب گے دے ہیں کوئی بھی دردی نہیں اکیاں تھیں ہزاراں تھروں
ہیں کوئی حال بھی نہیں تھکتا۔ میں بے بسی کہ اناں جنہاں کول تھیں آں کے

جیاں تنکیاں کپا دو کٹا کھٹا کے ایسے سر ہر دے تھے
سوارے واسطے رکھ دیاں ہو گیاں آکھیا۔ نے کچھ منہ لے تھلا
جیالا۔ ل کچھ غرق ہو گئے۔۔۔۔۔ تے فزاط کے ساہروں
جہرے دا جائزہ لکھو۔ ساہروں کوں بندری تھیں آسی۔ مگر
اُس دے چہرے اٹھو مارا نہ پارسے تھروں موتیاں تا لو لو لو
لڑھک کے ساہروں گرواناں کچھ خند ہو رہے آتے۔
جاوید شعیب مولیٰ جیسا شکلا کے لالہ ہیں تھیں۔ واسطے تھیں
میں کھڑا کرتا۔

کھلیاں اکھیاں حمید دے ہتھیں اتاجم گیاں جہاں تک حمید سرکنا آیتا
آپ ڈبہ یاں محسوس کیتا اتھا کجوں سرخ جھٹ گئی۔ ریشاں دا سر ترٹ
کاجے پائے لگ گیا۔ سراسر اس جھٹکے نال ہی حمید دے ظاہری ضرور
دیاں گلاں پر تو جڑو ہو گیاں۔ اوانہ بیچہ بہن جھٹا اہناں تیلیاں تیلیاں تا
او جیالو اچیاں کیاں مل پھیلیاں کرن لگا جہاں نال اسدا پھپھن والہ مل کرسا۔

دو ٹی بک جھٹک تے ہویا چور بچس
بچاں لڑکھاں تے کھان چھک کھڑی کھڑی
بنا بار کھنچے غیبیہ دسد تریستی
بجھان کھلاں کر بدھی کھڑی کھڑی
تریفی

پوسے طے کجی کوئی ہسپتال پاؤاڈر وانظام نہ آسا۔ ریشاں دے اردے
پر دے دواں دا جڑا ہوا ہو گیا تا آسا۔ جہاں تک زودہ کو لدا آسا ملا حمید کج
بچہ کھنچ گئے دے آتے مگر ابا حمید نہ آیا آسا۔ اتنے کج دروازہ کھلیا تا
حمید جڑی تیری نال داخل ہویا اتھکھان کج یک انکا جیا یک آسا۔ حمید لوکاں
کھلویاں دے جوجوہر: اتان پران کردیا ہویا بڑی مشکل نال ریشاں دی کھٹ
کول پھل۔ سچو پھل: ہر اس بلانہ بھناں دی تلاش کرن لگا۔

ریشاں دی اوال ہتھ نکلی کھنچ دی آئی نہ اسدیاں اکھیاں کج انھروں
آئے ہتھیں کج نراں۔ جس چپ چپ ریشاں دے ڈبہ دے سرخ دیال کرنال
اسدیاں اکھیاں دے اتھانے تلاش کر دج حمید پھو دت ریشاں دے کھال ہوتا
کج پڑے سدیاں بھناں دی تلاش کردیا ہویا سدیاں اکھیاں بچوں دوا تھروں
یک کج ریشاں دے پھل: اتا پڑے ہر پھر دیاں ہی دھکھل پائیال ہریاں
اسدیاں بالال کج جذب ہوئے۔ اس نال کھال سکیاں دی دواز آئی لیکن
حمید جی بالان کھنچ دی اوجھ کھل دی او دیاں تاو دیاں انہی تھیلے پھول انکھن
کج کج سرخ تیری نال لگا۔ انکھن پھو کھل دی انکھن لگا تا ریشاں دے کھلا
حرکت کجی۔

حمید حمید..... میں کج تھیل لدا راہ دکھی آں۔ بکریاں گم گیاں.....
حمید میں تے لگا لگا کھل دی کھال حمید حمید..... میں ڈب گیاں ماڑی باہر
پڑو میں اس پھر کھال کھال تاں انتظار کردی آساں ساڈا تیر ترور گیا میں
ڈب گیاں حمید ڈب گیاں اف.....!

ریشاں ریشاں میں ابھ کھلتاں ریشاں میں پھنچ کج چور ڈک نہ گنیدا
ریشاں ریشاں باریشا دیاں اکھیاں مستی لگی جیسی حرکت کجی تا ادا

جہڑیاں نرمی تھے پیر رکھدیاں آستیاں تہ ایہ لگدا آسا جتنی
 ٹرٹھا ہے۔ پور اُسدی زنا کرکھا ایجی بیماری لگے ٹھئی جیڑی
 تہ چڑاں روپے گھلا کے اوہل ہوندی۔ اتنی بڑی تکلیف ہونے
 دے باوجود بھی اُس سُن اپنے مالکے دی دسرداری جیگی طراں
 کرنے دا اپنا فرض سوختی طراں پسینے دا ارادہ ہتھے بچہ نہ بکھلے
 دتا پور پکھا تڑپا رہ کے اپنی ڈیوٹی دسدا ہویا۔

بک تنہا لڑنے اُس دے مالکے سُن اپنے کھرلے دیاں
 ساریاں بڑیاں۔ بڑیاں آدمیاں کو دعوت دیتی۔ تہ اپناں دی لوی
 خدمت کیتے گئی۔ اندی دعوت پوری ہونے ہتھے تھچے اس مالدار
 آدمیل سُن لکے دے بادشاہ کو بھی دعوت دتی تہ بادشاہ کو بھی
 راتیں واسطے ٹالیا گیا آسا۔

بادشاہ کو راتیں دی رٹی کھوانے واسطے تہ اُس دے پتھیر
 تنہا لڑنے واسطے اُس تنہا لڑے اسی باخوانے کو کھیا گیا۔
 رٹی کھوانے ہتھیں پتھے کھرے دے مالکے سُن بادشاہ کو
 سٹے انا رکھینے واسطے عرض کیتی۔ بادشاہ سُن اُسدی ایہ عرض سن
 کدھری تہ اُس ویلے اُس مالدار سُن اپنے اس غریب باخوانے کو
 حکم کیتا گر گھچے تھچے انا آں۔

ایہ غریب باخوان باغے بچا انا کھن کے آیا نہ بادشاہ سلامت
 کو کھینے واسطے پیش کیتے گئے۔ جیٹیاں بھی بادشاہ سُن دانا مٹیں
 کھن پاتا تہ شکک جیڑیا۔ اس مالدار سُن کو بڑی شرمندگی ہوئی جسے
 ایہ کھن گل ہے۔ اُس سُن بادشاہ کو رو پکھیا "بادشاہ سلامت دوز"

بادشاہ

اے۔ آر مغل

دانت داری دا پھل ضرور ملدے۔

پرانے زمانے دی گل ہے کہ مہکی ٹکے جی ہک مالدار تہ امیر
 آدمی رہندا آسا۔ اُسدی دولت چوکھر پھل، کیریاں پور ہک ہفتیں

بڑا باغ آسی۔

اس مالدار آدمی سُن اپناں ساریاں پیراں دی را کھی واسطے
 ذکر رکھے دے آسے۔ جو ماٹاں واسطے تنہا مغز کیتی دی آسے۔
 اُسدا باغ کافی بڑا آسا تہ اُس سُن اس باغ واسطے اک
 غریب جیا آدمی باخوان بنیا کھنا آسا۔ اُس غریبے آدمیل دیاں
 تڑپے (رعدہ مان) تنہاں ہک پیر تہ زنا فی اُس نال سادی
 تنہا لڑی کم کر دے رہندے آسے پور راتیں دسے گزارے
 واسطے کہ نہ کچھ کیندے تہ رات گزار کے دیاں فراہنے مالکے دے
 کھر پتھ کیندے آسے۔ اسی طراں اوہ اپنا خوں کللا اھلے تہ کھینے
 لا کر ادا کر دے رہندے آسے۔

وقت اتنا سمیٹی دا آگیا آسا جے اٹھاں ترو لٹی تہیاں دا پتے

لو کمرن فی خاطر بالسن - اکثر لو کہ اٹھیرے آگ
بر اٹھیرے آگ - اُس جو گلا - آجس کی ایہ گھیرے آگ
مکیاں مٹلاں اندر رہ کے نوں کیوں نہیں خوش ہونا یا
دھویں ^{فلاح} ساہ بیوٹ نہ ہو سب، مگر جدوں چو میرے آگ
میں طویل کے کوٹے ہویا - رکھے لو کی رب سلامت
پر دنیائی ریت پرانی راج میرے، کل تیرے آگ
میرے پھیر کی گلی کی - بھوکاں ماریں کیوں بھڑکاس
جے ایہ مستدھرے کچھ نہ سکی - لگی ایہی اجیرے آگ
سیکی جھوڑ دے حال ایسے پر - بھناں اپنا آپ نہ خانوں
سچی بچھے بچہ ساڑے بہر ہادی ہوئی تھیرے آگ
جے ٹکوں کسے کی جان کے ساڑیں نو کہرا ایہ بڑا گناہ ہے
ساڑن کلا خوشو سڑناں ہے کراہی ایتہ پھیرے آگ
نفرت آگ، حسد بھی آگ ہے نفس بھی آگ غصہ بھی آگ ہے
کہہ دیو نہیں بننا ب کی ہے ادہ مکی گلی نہ پھیرے آگ

رشتہ فخر

غزل

پھگے ایہ روڑے پلکان نے کیتی ایہ صاف ہے راہ اڑا یا
میں ہر شاہ نالنگی سداں مرضی توڑا لٹ نہ یا آہ اڑا
نوں یا دکر تیں نہ یا دکر تیں ایہ دکھ نہیہ دکھ ہے اس گل نال
کر تیری یاد بغیر ملایا ایہ لگھنا کیوں سے ساہ اڑا یا
ایہ طے کوئی مری پوس گئے نہ خالی اس ہمار می بھی
میں پلا اٹیا اڑا مری رکھساں بھلا نہ رہا وہیں نہ بھلا اڑا
کوئی آکھے پیڑ کیجیے کی کوئی آکھے آنکھیں سڑ گئیاں
اتھیاں بھاڑا مال اکھیاں بچ دل نے توڑا راہ اڑا یا
میں دکھیا۔ بھن کلجیے کی یاداں فی مری یا ہی ہے یا
نہ اس غریباں نے گھر بھنیاں حقوڑی جنہی دے کھا اڑا
نہ سروڑا ساڑا مال آساں کی نہ بھن کھوڑ نہ حقوڑاں نے
نہ دھکے دے نہ تڑیاں کی نہ سیٹ اسٹاڑھی ڈاہ اڑا یا
اس درداں بہتوڑا نے مارے اٹنے کوک نہ ظلم توئی آکھت
اس گلے ساٹنے بیٹے آں چھپی دے پھرتے آں آکھن اڑا یا

خوش دلی

غزل

محبت نا سہرا کھانی کے کہہ کھنیا
اساں یاری فی لح بانی کے کہہ کھنیا
بھرتی رات نہنگی نہ اوہ اے
دیا ملہ پیر پد بانی کے کہہ کھنیا
اساں نہ دم کھادے سن کلجیے پد
اس بے مہروئی مالی کے کہہ کھنیا
جدوں گلن گئی سی آگ نہ سہالی
ہوئے جدہ کوئے سہالی کے کہہ کھنیا
ملی فرست گدے مال سوچساں بٹوال
ہزاراں پچول توں نالی کے کہہ کھنیا
جانی پھر دے پھر نے پھر دوساں
جے ہوش آئی عمر گالی کے کہہ کھنیا

غزل

نہینے فسدی نہینے

گنج گیت ماٹھے در دہائی میں
گھن کے چھلا آگے میں گھن سکال
دل خدی ماٹھا مند کر دے اس خدی
اس خدی کو کہ گھن سکال

بہینے آساں نی پانی نہینے میں

سرک دی بھلا را جتا نہ سکال

تو گیت ماٹھے ماٹھے دلی نے بیٹے

کھن کے جاناں کو کہ گھن سکال

ساہی میں ماٹھے ماٹھے دلی نے بیٹے

بہینے حال جاناں کو کہ گھن سکال

خ گیت ماٹھے دلی نے بیٹے

اکھیاں ماٹھا راہ تکیں سجن تانا

یگاناں کو دی میں پانا نہ سکال

نہینے زخم دل نے بیٹے سگی

ایہ سوچنے کوئی نہ سکال

—

غزل

یوسف نسیم

اُنھے دل آسا دلا آسا

بڑیاں بیتاں بچ خارا آسا

اُنھے آس دے دے بلا آسا

کے ڈاکوڑے کھہ بیمار آسا

اُنھے جام آسا جیتا آسا

اُنھے ساقی ماٹھا بار آسا

گھلا نہ کوئی کر کیا میں

کے اتار نہ سو بیمار آسا

باغ اسیدی چھاں آسا

اُنھے گل سے گلزار آسا

بویاں نہ بہت کر کے آسا

ہوا شردے دی نہ موسم بہار آسا

ایہ خاب آسا جیسا بہار نہ ہوا

جدو اکھ لکھی تہ نسیم لار آسا

غزل

است خدا دی قدرت والا جسک کے نہ تھا یا
آدم تھیں ناں اس دم توڑی ہر کے دس لایا
نہ تھا یا نہ تھیں کے مطلب ڈوب گیا یا رو
اعلیٰ ہر اعلیٰ تھیں اعلیٰ شان خدا دی یارو
مطلب اسدی قدرت والا درسیا تھا پیارے
دانشد ہزاراں باقی سوچیاں کر کر مارے
آندا جہناں ایمان بنی تے دل دی نال صفائی
دولواں جسا ناں اندر اللہ بخشے اُنہاں رہائی
دلوسے رب تو فیق ہدایت سمجھیں راز خدائی
کلے طیب والی اصلی گل دی ہر دھڑکی و نائی

غزل

محمد ایوب قریشی

کافی جبر ہوا چنا دنا ٹپتہ دیہ ار تندرہ
کڑی ٹھوڑ سیں چنا بھلیا سار تندرہ
اکیساں دی ٹوکی ردولواں ساری رات میں
بل کردوں ہوساں چناں کیتاں بسا ر تندرہ
طپاں دی ٹسٹھی ہویاں لٹکاں بچ ساہ ٹپتہ
بگلا بھی نہ کر سکا کیتاں لا جیت ر تندرہ
تھہ بہتہ لکھاں واری عرضاں گز اریاں
وصل نہ دتا بلکہ جیانی تلوار تندرہ
دنا سنا دے چنا نکلے نال لا توں
کیتاں دولوں باٹا سوٹھیں پھوڑ دنا ر تندرہ
راندنا ایہ ایوب ٹھوڑھوڑے بنا مایاں
اُنہاں کدے نٹلاں دوڑے کھیا خوار تندرہ

سیرزادہ بیات علی چرخ

غزل

عبدالمجید خاں

غزل

ایہ ندی نالیاں تے سو بچیاں جنگلاں دی وادی
 ایہ چشمیاں تے ٹھنڈا پلہ دریاواں دی وادی
 ایہ برفاں دیکھ چوٹیاں آزادی دے جھنڈے
 ایہ خیالوں تے ٹھنڈیاں چھاپاں دی وادی
 اتھے کھٹیاں کبریاں تے منجیاں رست زیاہ
 ایہ دودھ کھن لسی تے کھلاڑیاں دی وادی
 آٹھوں بوک دیتا دے کوئے کوئے تھی اتھے
 ایہ پہاڑی وطن سوہنیاں پہاڑیاں دی وادی
 ایہ جنت دا ٹوٹا ہے ایہی مثال آہ
 ایہ سیمو یاں یاغشاں تے پھیلاں دی وادی
 لگن تیر دیکھ کے دشمنیاں دے پیٹے
 ایہ ٹھنڈی ہوا تنہ و لکشت نظاریاں دی وادی
 ایہ وطن ہے حیات دے پیدائش دا وطن
 ایہ غیرت مند بہسا در نوجواناں دی وادی

کدے راز دیکھیں کدے چار دیکھیں !!
 کدے بار دیکھیں کدے تار دیکھیں
 میں وعدے تہ آٹواں جے ارج دیدار دیکھیں
 توہملاں دی رانی بولیا مار دیکھیں
 میں نساں اٹھو ٹر زمانے تھیں ڈر دا
 توں مڑ تہ دوبارہ نوئی تیر کہیں
 پلا مار پھیری ڈا دیندی اشارہ !!
 میں آٹواں دوبارہ توں مڑاں نہیں
 کرے ٹنڈا کھڑی ٹڈا دیں ہمیشاں !!
 کراں منت نال دی بی توں پیار دیکھیں
 تروٹی دی ہونڈی میں آکر حیدر !!
 کراں کہہ لکھ دے بشکار نہیں

غزل

اساں کو اتنا پھلا چھوڑیا
پیار دے راہ تنگ لڑا چھوڑیا
کلیاں باغ تنج پھلاں شین
استا بلبل کو نجا چھوڑیا
کریاں د لوکری عمر ساری
سو ہی جوانی کو خاک تنج ملا چھوڑیا
ساری عمر بھی لڑائیگاں گئی
سارا گھر بار بھی اُٹا چھوڑیا
دقی فرصت نہ درد شین
آخر گللا ہی سُکا چھوڑیا
اس ہمسفر شین صدا کیسا
بغیر دیدار ہی تیر ملا چھوڑیا
عطر نالو خوشبو ایندی ہے
تال ہی اس گل یں نہیں لپ چھوڑیا
اُس پچل کو ڈھونڈ دا ہے نالائی کہہ
لوکاں ظالموں جہرا جتا چھوڑیا

غزل

دماں کہہ رہے بجاں دی صورت ہے کہی
چٹک جھڑی لگی بوہ صورت ہے کہی
تیں سو طاب بھیاں تہنید نہ آوے
نہ آسا توقع ہے اوہ جند چھپسی!!
ادہ پھیرے میں شک ہو یاں نرد پہلا
نہ آسا بیت ہے اوہ مڑکے نہ ایسی
میں یا راں پھر انور یں نہیں ناں تہ چھیاں
جے دکھ کے زنیقاں کو ڈکھ جڑھئی گی
دھیاڈے پھوڑے دے اوکھ پلن مارتق
سبب اُس دے ملنے والا اللہ بخسی!!

جہو رہا ہوں اسے میرے خاندان کی ایک بہن کی گھڑی
میں یہ ساری ماں میں یہ ساری

اگر عشق دی ہے تجھی ہی ظالم سطران سیر اس کوچ کی بہار ہے
 مجھے نائیں کہے لگ کے ڈاڈھی ہے دوزخ دے آنکار کو لو
 قوم قبیلہ سب کوچ بھٹکن بہرے عشق دے سنگی یارو
 باہج مستوق دے گدا جگ مندا گمچہ مجھے کسی بے قرار کو لو

میں نے تجھ یقین والی قدر عشق دی جا ملے عاشق یا دو
 میرا آکھلا ہے تجھ کو اس کو دہڑا سا سنگ سے مل چکے بغیر یا دو

تظم

کچھ لکھ صفت ثنا خدا دی بیڑے او شاہِ برگِ حقین
وحدہ لاشریک اکھادے بھیجنا نہیں جگِ حقین
جن شتارے ہر بنا کے اُس اسمانِ سجایا
طویل الیل فی السَّحَابِ وَلَوْ لَمْ يَخْلُقْ الْخَلْقَ فِي بِلَدِ اُس تو بیا
اسلام ہر عالمی معتبرِ اعمالی وَاللّٰہُ اَحْسَدُ
ایہ فراتِ نوراتی یارو لَحْدَ کِلْد و لَحْدَ کِلْد کد
رات یہی اُشتِ گوارانِ فلکِ خراوند والی
عالمِ فاضلِ مشاہِد گد اُسب اُسبے اگے سوالی
مغرب دی تہذیب بھراوکل اسال ہے لائی
روزہ حج زکوٰۃ نمازی رسم ہی صاف عیلائی
مملکتِ ملک بھرا بنطالان دے مجلس نوکانِ تائش
خوفِ تیردا کوئی رشتہ دلی بچا رکھے نامیں

طوطے

مشرقِ مغرب ہانگے طلیا جان ہی میری دنیا ناں حال
دیکھ بآکھ بٹے ہر پے نگھاناں بے گیا سارے کال
جس دین نے ٹولی سخن چھوڑی ڈا پڑا سینے لگا تیر
دو ذرا بن گئی دنیا ساری چنیا ہو گیا اک سوال

مجموعیاں نے آفرنا سنی ستا یا
میں اودھ رچی ماں جھوٹی میں اودھ رچی خلیا
ڈوبیاں ہو رہی نظر الہی بن پیناں اور حقوں
بس ناقابل نے مشغول ہے حال اب نمایا

نظم

محمد یوسف اوان

کھکھ کھکھ شکر خداوند والا سجیاں سُرت سہما
رہے تھے انجانک جھڑے یا لوکاں دے
قدر وقت دی مول نہ کہتی فقت گیا نگھ اگے
اسی گونہ سو پیموں سجیوں تھنے مارے جگے
فرض کرو جے بچ سفر دے سردے کئی مسافر
ادھے دوڑاں ابرار دھے کڑھن دے وافر
جنت چالاک جہڑے اوہ کھن پھو پے نگھ گریے
جنہاں وقت کھٹایا دیوں پیے قابول بچ ہریرے
غفلان داسے دوڑن دھاوون سترل جلدی تھماوے
کڑھ جس ویر باہیا ستر دے کو: پھنا دے
یوسف رکھ اسید دے بچ خاص بنایہ خدا تھیں
سجھ کے سترن سحر بیادے اوسن ستر ہوا تھیں

دیوار

ایسے جہانگیر عالم جہانگیر

میں اس کو دکھا

اوہ مہربان نظراں رکھدا آسا

اس دیباں اکھاں بچ نم تاریاں دیندا آسا

ہو راوہ اس دے بخت پریشاں دی علامت آسا

میں نہ جاندا اُٹیاں ہر صبح

ہر صبح جو پے ماٹھی اکھ کھدی ہے

من اس دیباں تہیو یاں بچ رکھداں

ہمد راوہ سیاہ نم ماٹھے آتا حاوی ہو گنداپے

مشکوہ

جے خالق ہیں سبناں نالوں بیک ربا
جے ہر فرد سے پچ میں نالوں بیک ربا
جے شاکر گتھیں بھی ہیں تو زور یک ربا
جے شامی نا اڈا تو اباں فی دنیا
جے کچھ کا لاک، عمداں زمیناں لے والی
جے کچھ کی دوتا ہی ایہ جب مٹھسا
جے کچھ خطا باں تے راضی کچھ عوازاں تے راضی
جے خوش آمد نے بندے خطا باں تے راضی

دیکھاں تے راضی سدا باں تے راضی
اوہ ہسٹاڑے جگر نے کروا باں تے راضی

حبیب اللہ شیخ

سنگرم ہمار

اول صفت شامیہ را اکر دل جان تھیں رب رحمان تائیں
پیدا جس زمین آسمان کہتے بخشنا حق ہے جس الشان تائیں
پچھے حمد شادورد اکر اکر مقبول ختم المرسلین تائیں
جدی خاطر ہے کل جہاں میاں صفات اس رسو مکرم تائیں
بہج رب دے آسائیں کوئی حسدی چیز مال اس دھیلا میاں
سنگرم پیا لکھنا دہ رہنا سرد ڈاڈا تھوڑے روز گرمی یا آرا میاں
ظہر یک پیدا ہونا اکل یار دہو نہ لبرف تھیں اوہ بھی نقصان میاں
لوئے واسطے بنے نہ یک پیسہ رہندے لوک سلسلے حرمان میاں
عیا لا بڑھٹے ڈاڈا لڑے تناک ہو ورنہ بندے عاجز اوہ کوئی پڑتیں
ہیئے عار پانچ جس گھر ہو دل محم کران نہ ماتری شامی تھیں
پڑے پھر دے ہوئے ناکام سائے کوئی منے نہ اکر اکر تھیں
دلہے رب اتفاق نجیب سہاں سکھ گھڑے بھی ناکار لاکری تھیں

پیر عیسا الخواصہ ثانی

چھوڑا

پڑھ بسم اللہ سب تھیں پہلیاں آگھال دھال
مالک دو ڈواں جہان والی جسدی ہتھ پھلیا
جے رب چاہوئے لیلیاں بچ سخت چھوڑا ہارے
جیکر اسدی سرفی ہووے دوش آئی ہلاوے
سے برسوں دیاں کھڑیاں پال پال بچ آئی ہلاوے
وقت مناسب ائے مہر دی خاص سدا ہجیاوے
لکھ دولت لکھ نعمت ہووے لکھ سونا لکھ چاندی
جد تک ملن نہ پیارے جانی کوئی جیت نہ بھاندی
راہیں تارے گن گن فکلاں بیناں بند نہ آندی
کدے سر لاندی کدے یو لاندی گورے رات نمازی

از پیر محمد شریف نازکی

مٹھی بولی پہاڑی یارو

مٹھی بولی پہاڑی یارو سارے رمل بولو
اس بچ ٹاڈھی لنت بیرو پیت ڈال دے کھولو
بچ ریاست ہر ہر جانی بسن بیرو پہاڑی
ملن بچ پردسیاں جدوں ثرت بھاؤن نالکی
دکم ورو دایق تہذیب پراپی قومی ورثہ جالوں
ایہ کشیر پھلاں دا پھیرا پہاڑی بچل سیالوں
بہریدارو بند وطن دیوٹس وطنی شائق
پہاڑی بولی بولن بند دیکھ مسلمان
اچیاں پہاڑاں ائے بسو سوچ ناڑی اچھی
سوچے سوچ شریف ناڑے بولی پہاڑی اچھی

دنیہ

ادھی چٹی تہ ادھی کالی
دوئی ملا کے کھاون خوب
دشمن اپنا بھیس بدلست
منہ تے کھو خوش اندر دے
ساک شریفان ناں پیر گندے
لوکاں کار شیطانی قہائی
کچھ پر واہ نہ اُنہاں جلدی
چھوڑی حرموں بستی لوی

اج دی دنیا بڑی ہنر والی
ادھانچ ہو را دھانچہ کوٹھ
ایسے ملے دشمن بندے
چھو گندے بندہ آکھن
پچیاں دے سب دوست بچے
کمرن شریفان دی اُکروائی
بیلان اُتے رھت ربوی
ملک منظور توفیق نیکی دی

گیت تہوی دے

دکھاں دردواں فی اس دنیا پچ گیت تہوی دے گلے ہاں
خاں فکران فی دنیا پچ دکھنے ساز بجانے ہاں
بجھلیاں راہیاں اسیں پہاڑی رستہ کیر دکھانے ہاں
بنان بیاں ناں پچ کوکاں سوچ پچ گیت تہوی دے ہاں
سوچیا یہ دنیا سست بہاڑی لٹا چنت والا
ایچے ہی بے پہاڑی سوچنا مایا کاون والا
نقے ساز اخلاقال ولے کوکاں پیسے سنا ہاں
پہاڑی میواں دیس لینے نا دشمن مار سنا ہاں
آوے سارے سنگی سا تھیایہ صلاح یکا نے ہاں
پہاڑی بولنے آس بولے ہرستی پچ لکھنے ہاں

نیز احمد شاہ

۹۷

سوہنے لارے دے پہاڑ

سوہنے لارے دے پہاڑ
ادھے بنے ادھے کاٹا

کرن کر دیے کھوکار
سوہنے لارے دے پہاڑ

ادھے کالے ادھے نیلے
کرنے والے کرن جیلے

لاں پیٹا ولی واڑ
سوہنے لارے دے پہاڑ

ولی واڑ ایچے کک جاہ
کوک دھندے کر کے چاہ

چوڑھدے پاکی ہے چوڑے واڑ
سوہنے لارے دے پہاڑ

غلام نبی خٹا

۹۸

کون دیوے پیٹا

کون دیوے پیٹا دکھایاں کو دس کر آسے تہ در آزار اور کو
زخم جگر دے بہت لارے گیتیاں ملے یا سوہنے پہاڑ اور دے
پیارا بندے نکالیں کو دے کوئی آتھی یا ردا قسط رہا
سوزی جوانی کے شیر اکھیاں بھلے ہو شستاری ماہری دست و پا
پیارے جانیاں سوز سوز مار چھو بلا کو سکت نہ ہو مار کیجی دی
دلیان کوک طبع تو ہری باری والا بی رہیاں نہ کوئے چکے دی
دکھیں حال آکے زخاں دہکایاں والا گیتیاں چڑھے ہر صاف گیتیاں کو
توڑے ہارے سبیاں جینا بہت مشکل چھائی اور گیتیاں اچھو گیتیاں توں
لوک اکھدے وقت بہارا اچھو گیتیاں سب دے ہر کک ڈالی
یاراں باجے صفیایاں شر و دے چھلے تہ درون گلین مالی

انی بہار یارو

سر سبز ہو یا سب جندھ بولنا یا انی نکلیا آئی بہار یارو
 جڑھ بولدی اچیاں ماہیاں کونے کونے اڈھیاں تہہ قطار یارو
 جی ٹھلے تے آوے نو تہو سو جی نالک کھیاں دا مشو نکار یارو
 سیدر اڈھدی عاشقاں صاف نال دی تیرے جلدے پین زیندار یارو
 ہلاں کٹر ترن پیے زیندار سوہنے جہاں زیاں نال پیار یارو
 پیل پھال کو ہاریاں پیے ڈھونڈن جہڑے ہاریاں تے بھار یارو
 بولن لہیٹ تہہ پیکرے ماہیاں تے کوک مارے نہتے اضار یارو
 ڈھونڈن پھیاں ماہیاں ہاریاں تے جیے کٹریاں کئی ہزار یارو
 لہاڑن میں کھیل سیاں والی دھوون کھڑے ہودیاں ہوشیار یارو
 آوے خوشی دی لہر فاروقی ہر دم باہوے تیرے ہودیاں ہوشیار یارو

۶۸

اتے ساری ہے اتاڑ
 سوہنے لارے دے پیار

ایچے نرمی بیٹیاں والی!
 ادھی رتی ادھی کالی!

دیون بیٹیاں دی ایہ باڑ!
 سوہنے لارے دے پیار

لوک کرن زیندار
 داندلورن وارو واری

لارو گلدری کب دھار
 سوہنے لارے دے پیار

اُچھا لال مرگ سوہنا
 پینڈا سمجھ دؤنا جونا

ڈنگرا غن اُتھوں لہار
 سوہنے لارے دے پیار

لہندے پاس ہے رانی کوٹ
 چرھدیاں کردے ماہ پوٹ

بھونچے لال لہے دے پیار
 سوہنے لارے دے پیار

لارو دنیا تے مشہور
 تھی صاحب آندا لور

بھونچے لال لہے دے پیار
 سوہنے لارے دے پیار

اگے آسا ایہ اُجاڑ
 ایچے بہدا ایہ ندیر

بھونچے لال لہے دے پیار
 سوہنے لارے دے پیار

لہندے پاس ہے رانی کوٹ
 چرھدیاں کردے ماہ پوٹ

سی حرفی

الف۔

اکھیاں نال اصرار ڈیٹھا نو رو نور ہیرا ہا ہیرے ہیر و والا
ہو و دن زور و دیکھیاں ہجوا و سے جنہاں کھجیاں ہست سو ہے تیر و والا
دے سائے زبرد کی لالت بچی جنہاں پکڑ یا پلا سو ہے تیر و والا
دو نوں جگال اسحاق نہ خوف انہاں جنہاں درد کی یا تیر و والا
بار تہ تار دی کل کوٹری بھنت نیلاں عاشقاں واسطے جی
چوہنڈا مار دے کھ کر وڈ پیا لڑی سٹا بکھرا یہ عاشقاں واسطے جی
عاشق بد سے عشق دی پا پھر پھل اچے میں نبیہ عاشقاں واسطے جی
توہینا عاشقاں واسحاق و کھیا نبیہ یہ محلاں عاشقاں واسطے جی
ت۔ تپ کے عشق دی آگ عاشق کدوں کدوں دے پھر ٹھیاں اگیاں تھیں
بے لکھ جڑے سڑ کے عشق اندر دوا حب خوب ادھ رنزاں کیمیا تھیں
سوہنیا ہیر و نگا کھ اسحاق و کھ کے عاشق نہ سے نکلیاں گیاں تھیں

ع۔ ب۔ لکھ :- کہہ تم دی دوا جگر ساڑ کے پیتے سے ہیں۔

آون خیال لکھال

سجیاں دے ہیرے گچھال	آون خیال لکھال
آون کال بنجھال	گچھ حلا و لدا پچھال
ڈکھال مکھ رسا یا یا	دل تھیں انہاں ٹھلا یا
کر خیر توں خدا یا یا	میں حال سب گال یا یا
سجیاں دے ہیرے گچھال	آون خیال لکھال
پر اللہ دیسی تار کی	دشمن اسیر دنیا سار کی
دوروں کے لالت سار کی	کتی میں گریہ زار کی
سجیاں دے ہیرے گچھال	آون خیال لکھال
بانہواں میں کسوں فیروا	سجیاں دے ہیرے گچھال
نکاح راہ دے گپ ہنیرا	کتیا ڈکھال ہے گھیرا
سجیاں دے ہیرے گچھال	آون خیال لکھال
ہس دی ہے نکل لو کاٹی	رورو ہوئیاں سو دلائی
اج یا د ڈاڈھی آئی	خال دی پئی ہے پچھائی
سجیاں دے ہیرے گچھال	آون خیال لکھال
آون کال بنجھال	گچھ حال دی دا پچھال

اج بڑھن پہاڑی پہنیاں
بڑھنا انہاں داہے گہناں

رکھن خوب ایہ صفائی!
سوہنی چیز ایہ بڑھائی

اسدی قوم ہے پہا ندہ!!
ایتھ ہر کوئی در ماندہ!!

کردے زرمیاں دی ہائی باہی
سوہنی چیز ایہ بڑھائی!

بڑھو بڑھو پہاڑی پہنیاں
دنیا ساری دیو مدینوں

پہاڑی ڈکے سب لوکاں
سوہنی چیز ایہ بڑھائی!

نسری پہنیں ایہ ہر قوین!
رہندی ڈا ہڑھی ہے گلین

باہمے ٹاں کوڑھائی
سوہنی چیز ایہ بڑھائی

پروین ہند

سوہنی چیز ایہ بڑھائی

سوہنی چیز ایہ بڑھائی!
اماں گلے نال لائی!!

دونواں جگاں دی بھلائی
آکھے پوری ایہ خدائی

مدھے سادے پہاڑی لوک

انہاں باہیا آپ طوق!!
سوہنی چیز ایہ بڑھائی

سے سڑی دھواں چھوک
دنیا مارے کئی ٹوک!!

انہاں سمجھ کدے نہ آئی
سوہنی چیز ایہ بڑھائی

نظم

اٹھ قلمیں بہتہ لاء سیاہی کر دے کاغذ کمالا
لاوے تیرے کلچے ڈاٹا ۱۰۰ ترختم جیانی والا
دل کے سچے پیلے بھڑا رستا میں کہہ ایہ خطا کہتی؟
میں غافل نہ توڑی یاد تھیں اللہ کس کوں دی ایہ سزا دیتی؟
ہر چین ہر ڈال ہیری کوسے نہ ملیا یار دل مسانی
یہی کو جدھ زخم عشق واگیا ختم ہوئی اُس دی جوانی
عمر خضر نالو میں صبر کیتا ابوٹ والے دکھ جانتے
سارے غم دنیا دے چھوڑ کے توڑے عشق دے غم کتے
عمر گزری تاشنگ دھل اندر جو پیر موندو شین آویٹا دم رستا
میں سرتو نہ ہوئے مگر پیر تہدہ نہ کدے وصل دا جام دنتا
باد توڑی تھی میں رو نہ سبجیاں ساری عمر گزاری
کس اگے کرے فریاد قاصد کرے کوئی غم مار دی تماری

نظم

الف۔ اٹھ کلبو ترے بول جھوٹا پہاڑی بھیراں دی اوج اڑیک کھال
لمن پار تہ دکھ سب دُور ہوں طعنہ مار دے نیت شریک کھال
ربائے سیال پہاڑا دے ٹھنڈا ساڑ کئے جان خلیل کیتی
لمی اس پر دیا وصل والی اللہ ڈاڈے بھنگی کھ سبیل کیتی
برکتاں دے دریا گن جہاں راہیں تھیں ٹکھدے بار موبے
پہاڑی بھیراں تے لانا ڈیرے بھن پگ تھلاں کھل کر تے
خوش خلق مارے سوئی لوری لولے پیلا دے وطن دے لہے بھیراں
کرتیں لہز نیاز پر دستا و کدے دکھن کھوار ہمار سوئے
ت۔ تہاں کچھ پل جند گان نہ لسیو چھاتیال مار کے ہی
بھوپا ڈاڈاں تے رب راضی جینداں کسراں تہاں بار کھتی
بھیراں جوں غلام دا کج بھارا دے کڑھو ندیوں تار کے جی
بھیراں کھو دینس رخ ڈاڈاں دھو پھینچو جیال آہر کے جی

عبد المجید قریشی

نظم

سیل کرے بکبل یاغاں اندر کردی جان فدا کی
 آوے جدہ شرد پچلاں کو کر دے افسے و فانی
 بندھ اپنے حسن تے اے عجیاں اتنا ہے غرور کینا
 عشق دی ہک چمک سن لیلیٰ دامن چکنا چور کینا
 محبت واسطے یوسف کو زلیخا سن سی مجبور کینا
 ڈاہڑے تیر عشق دے سن معشوقاں دا جگر بھی چکنا چور کینا
 اللہ لاوے تو پڑے سینے بچ عشق دا تیر حیدرے
 یاد عاشق دی بچ رو رو کے سو جوان خشک تو ہرگز نہ
 ناز نہ کر حسن تے اپہ بھی ہے زلیخا عشق دا قمار جانی
 پڑھ قصہ یوسف زلیخا والا او تھے عشق کینا راج جانی
 دل دا راز تنکو میں تاں دساں جے توں دل دا حال جانس
 عشق بے گاتیاں کو کر دے آشیہ لوتہ بچاری کہہ عشق کا چال جانی

3

[Handwritten signature]